

Tre byer i Europa

Inspirasjon for tro og liv
fra London, Roma og Praha.

Kjell Arne Morland

TRE BYER I EUROPA

Av Kjell Arne Morland

Grafisk utforming:

Ragnhild Hasselgård Morland

Satt i Gill Sans 13/14 pt

<http://kamorland.morland.no>

© 2015

Tre byer i Europa

Inspirasjon for tro og liv
fra London, Roma og Praha.

Innhold:

INNLEDNING: TRE BYER

s 6

A: LONDON SOM VERDENSBY

s 8

1. Verdens midtpunkt (Greenwich)
2. The tube
3. Pålitelig reiseguide?
4. Mennesket i skaperverket (Natural History Museum)
5. Menneske og kultur (British Museum)
6. To bildegallerier og ei bro (National Gallery og Tate Modern)
7. Store personligheter (Madame Tussaud's)
8. To samfunnsmodeller (Hyde park)
9. Hvile og avkopling (Parker og konsertliv)
10. Hellig tilkopling (Westminster og Hillsong)
11. Londons høydepunkt (St. Paul's Cathedral)

B: ROMA OG PÅSKEBUDSKAPET

s 37

1. Maria Budskapsdag i kirken *Santa Maria Maggiore*.
2. Palmesøndag ved *Sant Emmanuelle* og *Konstantins triumfbue*
3. Skjærtorsdag i *Laterankirken*.
4. Langfredag på *Englebroa*.
5. Langfredag i kirken *San Clemente*.
6. Påskedag i *Jesuskirken*.
7. Påsketid i *Santa Constanza*
8. Påsketid i *Pantheon*.
9. Pinsedag på *St. Petersplassen*

C: PRAHA MED HIMMELBROEN

s 67

1. Byperle og himmelbro
2. En usedvanlig byggebragd
3. En usedvanlig byggherre
4. Usedvanlige forbilder
5. To usedvanlige brofester
6. Et usedvanlig folkeliv
7. Tre usedvanlige kall

AVSLUTNING: TRE X TRE X TRE KALL

s 84

LITTERATUR OG LENKER

s 85

Introduksjon

Europa har to byer som med god rett kan forbindes med verdensmakt på ulikt vis:

- *London* var i sin tid hovedstaden i det mektige britiske imperiet, som hadde sin storhetstid på 1700- og 1800-tallet, og som i 1921 dekket 25% av verdens befolkning og 35% av verdens landområder.
- *Roma* har i snart 2000 år vært ansett som den viktigste byen i kristenheten, fordi paven har sitt sete der. I dag er han det åndelige overhodet for 17,5% av verdens befolkning, altså over 1,2 milliarder mennesker.

Londons verdensmakt smuldret opp etter andre verdenskrig, mens Romas verdensvide innflytelse varer fortsatt. Disse byene er også blant de mest populære turistmålene for nordmenn, slik at svært mange enten har vært der, eller ønsker å besøke disse byene på en ferietur.

På 1300-tallet forsøkte Karl IV å gjøre *Praha* til den viktigste byen i Europa, siden han ikke ville flytte til Roma da han ble kronet til keiser over hele det romerske riket. Han insisterte på å bli værende i Praha og satset på en storstilt utbygging av byen til å bli Europas hjerte. Fra den tiden har vi et helt særegent byggverk som også mange nordmenn har vandret på både på dagtid og kveldstid.

Når vi er turister, er det selvsagt viktigst å oppleve vakre steder, interessant kultur og slappe av på ulikt vis. Men midt i alt vi opplever av nye ting, kan vi også finne spor av gudstro i verden. Det som er nytt og annerledes for oss, kan åpne opp for nye synsvinkler på kristen tro og kristent liv. Vi er vant til å lese i Bibelen for å hente inspirasjon. Vi er vant til å gå i kirke og på bedehus for å få inspirasjon. Hvorfor ikke også utnytte gode ferieopplevelser?

Vi liker alle å mimre når vi kan få tid til det. Kanskje kan vi sette oss ned med bilder fra den flotte turen vi hadde. Jeg håper at de som har vært i London, Roma eller Praha kan lese i dette heftet for å gjenoppfriske gode minner, på en måte som kan styrke troen i lys av det man har opplevd.

- Derfor er ønsket mitt for dere som har vært der: *God minning!*
- Ønsket for dere som planlegger å reise dit er: *God tur!*

Kjell Arne Morland

A: London som verdensby

Jeg har bare vært i London to ganger: Første gang var jeg der på formiddagsutflukt i rammen av et prestekurs i Oxford. Andre gang var jeg der åtte dager sammen med familien på ferie. Jeg er altså ingen kjenner av London, og har nesten bare vært på de mest kjente stedene. Derfor vil sikkert mange savne attraksjoner i London som de har et spesielt forhold til. Men de stedene som jeg har hatt anledning til å besøke, har gitt meg impulser til kristen ettertanke over helt sentrale deler av kristen tro. De vil jeg gjerne dele med andre Londonfarere som jeg håper kan gjenkjenne mye av det jeg har opplevd.

I. VERDENS MIDTPUNKT

Båtturen på Themsen hadde vart over en time. Vi hadde lært mye om London fra en guide som var både morsom med sine mange vitser, og sjarmerende med sin særegne dialekt. Nå gled båten innover mot den grønne vika, *Greenwich*. Vi kunne se restene etter bygningene med de store våpenarsenalene som hadde være her inntil for noen tiår siden. De forsynte i sin tid den store engelske flåten med alt den trengte for å herske på havet. Enda mer storslått var det å se de 300 år gamle bygningene der *National Maritime Museum* er, og der vi senere på dagen skulle studere mange eksempler på britenes dominans på havet. Vi passerte den verdensberømte skuta *Cutty Sark*, som ble legendarisk både for sine ferder med te fra Shanghai og ull

fra Australia. Men aller viktigst: Oppe på en haug med et flott parkanlegg rundt, kunne vi skimte verdens midtpunkt, bygningen med et tårn der det var festet en rød ball.

Det var på 1800-tallet dette ble verdens midtpunkt. Dersom Napoleon hadde vunnet over hertugen av Wellington ved Waterloo i 1815, ville det kanskje blitt lagt til Paris. I prinsippet kunne det ha blitt plassert hvor som helst. Men gjennom hele 1800-tallet var det britiske imperiet den store verdensmakten, og derfor var det de som bestemte. De hadde et anerkjent astronomisk observatorium på denne vesle haugen ved Themsen. Derfra hadde de siden 1660 studert stjernehimmelen og månens bevegelser. De sørget for at britiske skip fikk nautiske kart som sjøfolk kunne styre pålitelig etter. Disse kartene ble deres bibel i mange hundre år. Da man på en internasjonal konferanse i 1884 bestemte seg hvor verdens midtpunkt skulle være, ble Greenwich derfor et naturlig valg.

På den store plassen på toppen av haugen er det murt en 4 meter lang messingstripe i brosteinen. Den peker fra nord mot sør. Dersom vi i tankene forlenger den nordover, havner vi på Nordpolen. Dersom vi forlenger den sørover, havner vi på Sørpolen. Denne innbilte streken kaller vi for *Null-meridianen*. Med utgangspunkt i den, ble verden inndelt i 180 lengdegrader vestover og 180 lengdegrader østover. Den tenkte streken der de møttes på andre siden av kloden, ble kalt *Datolinjen*, fordi man bestemte seg for å skifte døgnet der. Dermed kunne alle steder i verden få sin tallmessige plassering, og man kunne vite hvordan alle steder i verden var plassert i forhold til hverandre. Breddegradene hadde man nemlig fra før.

Vi måtte stille oss i kø for å bli fotografert på den vesle messingstripa. Da jeg balanserte på den, var jeg verken i øst eller vest. Så satte jeg et bein på bakken på hver side av den, og dermed stod jeg samtidig på begge jordens halvkuler. Kan man komme nærmere klodens midtpunkt enn dette?

Dette midtpunktet har også med tid å gjøre. Man bestemte nemlig at Null-meridianen skulle være utgangspunktet også for å måle all tid: Når solen står høyest på himmelen over denne tenkte streken, skal klokken være tolv, og all tid skal beregnes ut fra det. Vi kaller det *Greenwich Mean Time* = GMT. I Norge bor vi så langt øst for denne streken, at tiden hos oss er en time før GMT om vinteren, og to timer tidligere om sommeren.

Da klokken nærmet seg ett, stilte vi oss sammen med en stor folkemengde på plassen foran det gamle observatoriet, og kikket spent mot den røde ballen oppe i tårnet. Plutselig falt den ned, før den ble løftet sakte opp igjen. Da visste vi at klokken var ett, og ut fra dette faktum kunne vi beregne hva tiden er på alle ulike steder på jorden. Kan man oppleve klodens midtpunkt på en sterkere måte enn dette?

Det er nå 130 år siden kloke vitenskapsmenn fant ut at de måtte bestemme seg for et midtpunkt på kloden, ellers kunne de ikke plassere tider og steder nøyaktig i forhold til hverandre. Det var naturlig at verdensmakten England fikk bestemme hvor det skulle være. Siden den tid har vi hatt en felles orden for både geografi og tidsmåling.

Det finnes oppgaver i livet som er viktigere enn å måle sted og tid på en nøyaktig måte. Den viktigste oppgaven vi har, er å finne en mening med livet. Finnes det et midtpunkt som vi kan tenke ut fra når det gjelder denne utfordringen? Et midtpunkt som er felles for alle mennesker som lever på kloden?

Vi kan neppe satse på at internasjonale konferanser kan klare å bli enige om det. Man har langt på vei klart å bli enige om grunnleggende menneskerettigheter. Man prøver å oppnå det samme når det gjelder klimapolitikken, men gang etter gang drar man uenige fra hverandre. Hva da når det gjelder meningen med livet? Her spriker synspunktene i verdens religioner så mye fra hverandre at de på sentrale punkt motsier hverandre. Det vil nok være umulig å bli enige om en felles, global filosofi eller religion.

Derfor har den største verdensmakten av alle, Gud selv, sørget for å gi oss dette midtpunktet. Han kom selv til oss i mennesket Jesus Kristus, som både døde på korset til soning for syndene våre, og stod opp fra graven som seierherre over døden. Dersom dette er sant, er det Jerusalem, og ikke London, som er verdens viktigste by. Men vi trenger ikke dra dit for å se en rød ball i et tårn falle nedover ei stang. Vi kan se kirker over hele verden som minner oss om dette, mange er bygget i korsform, de fleste har spir som peker mot himmelen. Den begivenheten som de peker mot, er ikke utgangspunkt for tidens timer og døgn. Den er utgangspunkt for vår måte å telle årstallene på, for i de fleste land i verden regnes tiden i år etter Kristi fødsel. Den som innretter livet etter det som denne Jesus sa og gjorde, har fått et sikkert utgangspunkt for å finne meningen med livet i en ellers uoversiktlig verden. Dette vesle heftet skal i fortsettelsen beskrive denne meningen fra mange ulike sider.

2. THE TUBE

Noe av det mest fascinerende med London, er å reise med offentlig kommunikasjon. Siden over en million mennesker skal fraktes til og fra arbeid hver eneste dag, har man måttet utarbeide et system for transport som er helt enestående. Vi kan benytte oss av utallige tog til og fra sentrum, og vi kan bruke to etasjes busser eller undergrunnsbaner inne i sentrum. Det er ingen tvil om at det er *The Tube*, eller *The London Underground*, som imponerer mest.

Det var i London at verdens første jernbanestrekning under jorda ble anlagt i 1863. Siden ble systemet utbygget med mange ulike tunneler, særlig i årene før og etter 1900. I dag består systemet at 270 stasjoner langs over 40 mil med spor, om lag halvparten under jorda. I dag frakter det gjennomsnittlig nesten 3,5 millioner mennesker daglig.

Det er et yrende liv i trapper og på perronger, og man venter sjelden mer enn ett til fem minutter på neste vognsett, uansett hvor man skal. Det er en opplevelse i seg selv å passere en av de store billettportene, se på skiltene med ulike farger slik at man kan finne de rette rulletrappene, ofte i tre etasjer nedover, og man må velge retning for hver etasje. Man rekker knapt å komme seg ut på perrongen før toget er der, og kanskje finner man en sitteplass i en overfylt vogn. Vips, så er vi framme dit vi skal, og må finne veien ut oppover to eller tre nye rulletrapper. Alt går hele tiden som smurt på en imponerende presis måte.

Vi ankom leilighetskomplekset vårt i sørkanten av London en tirsdag ettermiddag. Første dag skulle brukes til å slappe av før utfluktene skulle starte neste morgen. Men vi ble mer stresset enn vi hadde tenkt oss. Det var bare to små ting som skulle ordnes: Vi måtte kjøpe inn litt mat til eget kjøkkenstell, og vi måtte skaffe oss et ukekort til bruk på både jernbane og The tube. *The Travelcard* var så billig at det ville være dumt av oss å ikke anskaffe oss det. Det var til og med slik at det fantes i en egen ungdomsutgave, slik at det ble enda billigere for de to døtrene våre. Med stor forventning ankom vi den lokale billettuka for å skaffe oss disse "mirakelkortene". Når vi fikk dem i hånda, ville hele London ligge for våre føtter.

Det var da vi fikk kalddusjen: Jentene kunne ikke få sine ungdomskort uten at de ble utstyrt med passbilder. Hvor vi kunne få tatt dem? Nei, det visste betjenten ikke, vi fikk begynne å lete. Han måtte stenge luka si om to timer, så vi måtte være tilbake med bildene i god tid før det.

Så var det til å begynne å lete. Vi gikk hovedhandlegata uten å oppdage noen fotoautomat. Folk vi spurte, kunne ikke hjelpe oss. Til sist var det en som trodde det kunne være en automat i et bestemt kjøpesenter. Vi småløp bort til det, og der stod automaten. Neste utfordring var å skaffe oss penger, siden automaten ville ha mynter. Vi hadde ikke rukket å skaffe oss konanter enda. Derfor måtte vi inn i matbutikken, kjøpe det vi trengte der, og sørge for at når vi dro kortet for å betale, fikk vi ut så mye ekstra at vi kunne bruke automaten. Så ble det tid til å ta bilder, og en snau halvtime før betjenten stengte luka, stod vi der med de bildene vi trengte, og fikk kjøpt de reisekortene som vi ønsket oss. Nå kunne vi altså reise overalt i London uten å måtte betale mer.

Hjemme i arkivet har jeg et papir som er mer verdifullt enn et *Travelcard*. Der ligger dåpsattesten min sammen med attestene til hele familien. Det var foreldrene mine som hadde bryet med å skaffe meg mitt eksemplar, men de fikk det helt gratis. Dåpen var en så viktig begivenhet at de feiret den med et lite selskap etterpå. Jeg ble tatt inn i Guds familie på en spesiell måte. Jeg fikk kristne søsken i et antall av over to milliarder over hele jorden. Jeg fikk tilgang til verdens største nettverk, og jeg er velkommen inn i alle slags kirker og bedehus i nesten alle verdens land. Best av alt var at jeg har kontakt med den usynlige, treene Gud slik at jeg alltid kan be til ham og tro at han er en usynlig følgesvenn i livet, uansett hvor jeg måtte finne på å reise. Jeg fikk tilgang til en

hel verden av uante muligheter og uante gudskrefter. Reisekortet i London varte bare ei uke, og nå er det limt inn i fotoalbumet som et minne. Realitetene bak dåpsattesten kan jeg glede meg over hele livet, og de beste av dem venter på andre siden av døden. Jeg har tenkt på det mange ganger, at denne attesten egentlig fortjener å henge i glass og ramme på veggen, slik at jeg stadig kan se den.

La oss nå dra inn i storbyen London, og se om vi kan oppdage spor av viktige sider ved livet som dåpens livsreise inviterer oss til.

3. PÅLITELIG REISEGUIDE?

Den som skal ta seg fram i London trenger en pålitelig reiseguide. Jeg kjøpte på anbefaling ei lita bok på 200 små sider, i et format som kunne puttes i lomma. Den hadde vi stor glede av. For og bakpermen kunne brettes ut, slik at jeg fikk både et kart over London, et mer detaljert kart over sentrum, og et linjemønster av de ulike banene i The tube. Til sammen ble dette den hjelpen jeg trengte for å finne fram på egen hånd. Men det forutsatte selvsagt at jeg både gjorde meg godt kjent med det som stod i guiden, at den var pålitelig og at jeg forstod den rett. Dette klaffet ikke alltid like godt, og to ganger kom vi virkelig i forlegenhet.

Vi hadde bestemt oss for at et av høydepunktene skulle være et besøk i Buckingham Palace. Det stod nemlig i guiden at "palasset er nå dronningens residens, og representasjonsrommene er åpne for publikum i sommersesongen". Vi troppet forventningsfulle opp en formiddag, men da var alt stengt. Foran slottet kjørte den ene limousinen inn foran den andre, så vi forstod at det var en viktig offisiell mottakelse den dagen. Men et skilt foran porten styrket oss i forventningen om at vi kunne komme tilbake en annen dag innen visse klokkeslett. Som sagt, så gjort.

Tidlig søndag formiddag møtte to av oss fram igjen, for det stod i boka at vaktskiftet foran slottet skjedde i form av en vakker seremoni kl 10. Men det skjedde ikke, for tidspunktet i guiden var feil. Og da vi spurte om tilgang til slottet, fikk vi vite at sommersesongen ikke var begynt i London enda. I Norge hadde sommerferien startet, mens i England holdt skolene åpne ennå i to-tre uker! Dermed måtte vi for andre gang tusle videre med uforrettet sak. Hvordan kunne vi vite at sommersesongen i England er annerledes enn i Norge?

En annen dag hadde jeg bestemt meg for at jeg ville se Sherlock Holmes- museet i *Baker Street*. Vi troppet opp på det stedet som var angitt på kartet i guideboken, men der lå ikke museet, bare Sherlock Holmes *hotellet*! Hva skulle vi nå gjøre. vi kunne ikke se noe skilt om selve museet, men etter mange spørsmål til forbipasserende, fikk vi utpekt stedet 300 meter lenger opp på andre siden av gaten.

Da hadde vi brukt så mye tid at jeg innså at omvisningen i museet ville bli kortere enn jeg ønsket. Jeg kjøpte billett, men oppdaget så at jeg måtte stille meg i en kø der man bare slapp inn små grupper med jevne mellomrom, for rommene var så små. Det

hadde jeg nå ikke tid til, slik at jeg måtte få billettpengene igjen. Feilen i guideboken kostet meg nok en opplevelse som jeg hadde sett fram til. Jeg lurer fremdeles på hva de oppfinnsomme effektene fra detektivens mest berømte saker kan være.

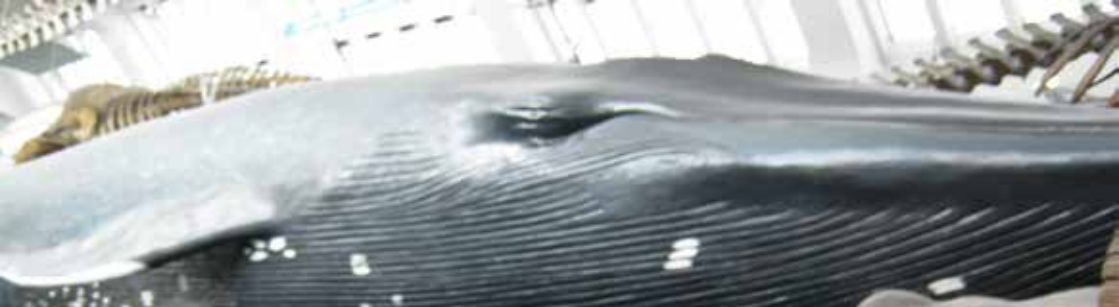
Hvordan er det så med den "guideboka" vi har fått for den kristne livsreisen? Vi har fått en Bibel som kan veilede oss til det viktigste vi trenger å få vite. Skal vi ha noen glede av den, forutsetter det at vi gjør oss godt kjent med den. Det er ikke alt som er like lett å forstå, slik at vi må også gjøre oss kjent med den kulturen som den ble skrevet inn i, så det ikke oppstår misforståelser om hva som menes, slik vi misforstod hva som mentes med "sommersesongen". Så får vi heller stole på at Bibelen er så pålitelig at den ikke inneholder direkte feil, slik Londonguiden gjorde det.

Alle turister trenger ei guidebok de kan stole på. Vi kristne er så heldige at vi har fått ei guidebok for livet. Den er en trygg og fin veiledning som peker ut den klokeste veien gjennom alt som måtte hende oss.

4. MENNESKET I SKAPERVERKET

I London finnes mange store museer som plasserer oss mennesker inn i viktige sammenhenger. Finnes det andre byer i Europa som kan gi oss et innblikk i så mye på ett sted? La oss besøke noen av dem i rekke og rad, og la oss starte med det som plasserer mennesket inn i Guds store skaperverk.

Natural History Museum befinner seg like sør for Hyde Park, og her finnes rundt 70 millioner objekter inne i en praktfull murbygning med storslått arkitektur. Det er knyttet til et vitenskapelig senter

der 300 forskere arbeider. Her kan vi følge naturens historie og mangfold på enestående vis. Allerede i forhallen møtes vi av en kjempedinosaur, og vi finner mange flere imponerende rekonstruksjoner av disse dyrene og deres historie i hallene til venstre. Ved siden av dem finner vi mange montre med ulike typer dyreracer, før vi ender i en stor hall med både en kjempeblåhval, Mammut og neshorn.

Dersom vi føler oss små i dette selskapet, kan vi forflytte oss til høyre for forhallen, der mange av verdens 1,3 millioner kjente arter av leddyr og insekter er stilt ut. Det er ikke bare dyreverdenen som er imponerende, men også fjellgrunnen. I andre etasje finner vi monter etter monter med all verdens mineraler og bergarter. Mest betagende er samlingen av edelsteiner, der den berømte *Kohinoor-diamanten* skinner mot oss som selve perlen i verket.

Et besøk i dette museet lar oss ikke være i tvil: Det er et storartet skaperverk Gud har gitt oss å leve i. Det var storslått før mennesket ble til, og det er imponerende fortsatt. Det store mangfoldet vitner om Guds skaperglede. Vi aner at det ikke bare er oss mennesker han har sin glede i, men også alt liv som omgir oss på ulikt vis.

Dersom vi avslutter besøket med en vandring i den økologiske salen, blir vi minnet om det store ansvaret vi har for å ta vare på skaperverket. Bibelen sier at mennesket ble skapt for å forvalte

naturen på Guds vegne. Her blir vi minnet om at vi har gjort det på en svært dårlig måte med CO² utslippene våre de siste tiårene, og vi utfordres til å gjøre noe radikalt med det. Den som er på let etter en viktig livsoppgave som gir mening til livet, bør ta med seg denne: Gud skapte oss til ta vare på det mangfoldige livet som han er så glad i. Da er det ikke nok at dyktige museumsarbeidere hegner om den utstillingen som står i disse bygningene. Vi som lar oss beta av det vi ser, utfordres til å gjøre det vi kan for at jordens liv utenfor museet ikke skal gå til grunne.

5. MENNESKE OG KULTUR

Da det britiske imperiet var på sitt største, sørget britene for at mange uvurderlige skatter ble fraktet til London for å bli utstilt der. Det var en måte å vise sin makt på. I dag vil vel mange anse det som en form for utplyndring av andre lands verdier, men resultatet er at vi i dag kan se mange av verdens fremste kulturskatter samlet i en bygning. Bibelen sier at Gud gav mennesket evne til å skape ulike typer kulturgjenstander (2 Mos 31,6-11). Den sier også at på den dagen da alt skal nyskapes, kommer folkene til å føre alt det dyrebare og verdifulle som de eier inn i det nye Jerusalem (Åp 21,24-26). På mange måter er samlingene i *British Museum* litt nord i sentrum av London en liten forsmak på hvor vakkert det kommer til å bli.

En av de viktigste avdelingene i dette museet er samlingen av greske og romerske antikviteter. Her kan vi vandre i en stor sal med friser og skulpturer fra det vidgjetne Panteon i det gamle Aten. Da ser øyet vårt det samme som Paulus så den gangen han forkynnte om Jesus i Aten. Vi kan undre oss over frimodigheten hans midt blant så imponerende uttrykk for from tilbedelse

av andre guder. Vi kan også vandre gjennom en stor sal med mumier og andre skatter fra det gamle Egypt. Siden imperiet var så sterkt i øst, har vi også en imponerende samling av skatter fra Japan og det gamle Orienten. Dessuten finner vi flere saler med objekter fra Kina, India og Afrika. Det er bare å gå rundt for å la seg imponere.

I 2010 bestemte BBC seg for å lage en serie der de fortalte hele verdenshistorien gjennom 100 objekter fra dette museet. Oversiktsbrosjyren viser hvor de befinner seg nummer for nummer, og ved hver gjenstand er det plassert ei lita opplysningstavle. Den som har tid, kan altså få innblikk i bredden av menneskets kulturhistorie på alle deler av jordkloden gjennom alle årtusener! Finnes det andre museer i verden som kan gjøre noe tilsvarende?

I dette museet blir det klart for oss at kristendommen vokste fram midt mellom tradisjonsrike og sterke kulturer. Det er et under at den spredte seg så raskt og langt i løpet av bare noen få hundreår. Det viser at det må ha vært en unik kraft i kirkens liv helt fra starten.

Allerede i det fjerde århundre finner vi et relieff i *Hinton St. Mary* sør i England. Det er antakelig verdens eldste mosaikkbilde av Jesus. Vanligvis hadde man relieffer av hedenske guder på slike plasser; men her ser vi bokstavene *Chi-Ro* bak ansiktet, og det tyder på at det er Jesus. Det tok altså ikke lang tid før kristen tro begynte å prege kulturen i England!

Den som er på let etter meningsfulle oppgaver i livet, kan få en helt spesiell inspirasjon i dette museet. Det er et fryktelig faktum at en stor del av menneskets sosiale liv har vært bundet opp i det å krige mot hverandre. Det er et svært negativt kulturuttrykk som ødelegger for de andre. Derfor er det en viktig oppgave for kirken at den bidrar til å skape fred i verden. I Kongo har noen kunstnere samlet opp patronhylser fra ulike trefninger der, og så har de satt dem sammen til å danne et fredstre i stedet. I Jesajaboken sies det at i frelsestiden skal folk *"smi sverdene om til plogskjær og spydene til vingårdskniver. Folk skal ikke løfte sverd mot folk, ikke lenger læres opp til krig"* (Jes 2,4). Tenk om vi kan bidra til at enda flere patronhylser kan støpes om til fredssymboler i stor skala?

6. TO BILDEGALLERIER OG EI BRO

Den guideboka vi kjøpte, utpekte 10 attraksjoner til Londons største, og av disse ti var to bildegallerier. Det var tankevekkende å besøke dem, for der kunne vi følge maleriets utvikling fra den ene tidsperioden til den neste, slik at vi kunne se de viktige hovedtrekkene.

National Gallery ligger midt i sentrum ovenfor Trafalgar Square i en vakker bygning fra 1838 med et tilbygg fra 1991. Det er neppe en av verdens største kunstsamlinger med sine 2300 bilder, men tilgjengjeld er utvalget bevisst på å representere de viktigste strømningene innen europeisk malerkunst. Dersom

vi starter i det nye tilbygget, kan vi følge maleriets utvikling i Europa fra 1250 til 1900. Jeg var der sammen med norske prestekolleger, og vi fikk guiding av en engelsk teologistudent som hadde malerkunst som sin store hobby. Hun ledet oss fra rom til rom, og sørget for at vi fikk se de viktigste maleriene. Vi stønnet av begeistring da vi startet i *Sainsbury Wing* der det hang malerier fra 1250 til 1500. Her var det nesten bare bibelske og kristne motiver! Det ene kjente motivet etter det andre lyste mot oss fra veggene, og vi kunne vandre gjennom både bibelhistorie og helgenhistorie. Forklaringen på dette er følgende: I disse hundreårene var det nesten bare kirkene som hadde penger nok til å lønne malere, slik at de kunne gi dem oppdrag etter sine behov.

Fra 1500-tallet ble dette annerledes. Nå vokste det fram en adelsklasse i Europa som ikke hadde så sterk kirkelig tilknytning. De kunne engasjere malere til å framstille helt andre motiver, både portretter og landskapsmalerier. Nå ble det også mer dybde og naturlig liv i maleriene. Vi kunne følge utviklingen gjennom en samling for 1500-1600, en samling for 1600-1700, og den siste samlingen fra 1800-1900. Andelen kristne motiver ble mindre og mindre, og variasjonen i verdslig motivvalg ble større og større. Vi endte opp i impresjonismen med kjente malere som Monet og van Gogh.

Det ble ikke plass til malerier etter 1900 i dette bygget. Derfor ble det bygget et eget galleri for dem, nemlig *Tate Modern* som ligger på den andre siden av Themsen i forhold til St. Paul-katedralen. Dette galleriet ligner på en kjempestor hangarhall, med et stort rom på ene siden, og gallerier i 5 etasjer på den andre. De viktigste maleriene er utstilt på tredje og femte plan. Her kan vi gå inn i det ene rommet etter det andre og se på

moderne kunst som ofte eksperimenterer med farger og former som det ikke er lett å finne noen mening i. Den korte tiden jeg vandret gjennom salene, kunne jeg ikke finne noe spor av kristen tematikk! Det males nok mange bilder med kristne motiver i dag også, men kanskje de hovedsakelig males for å utsmykke kirkerom? Det er i alle fall slik at de ikke tas med når viktige eksempler på moderne kunst skal vises fram. Kulturens utvikling har løsrevet seg fra kristen tro. Er det en utvikling vi ønsker at skal fortsette?

På fotoet ved siden av står datteren min i tårnet på St. Paul-katedralen og peker mot den store bygningen til Tate Modern. Jeg synes den geografiske plasseringen av bygningene er svært talende for utviklingen de siste hundre år. Det ledende kulturlivet har vendt ryggen til kirken, gått nedover bakkene og over ei ny bro som fører over til den verdslige siden. Der ligger den nye tids museum i en bygning som er både litt kald og utrivelig og mangler kristne symboler.

Broen man går over heter *Millennium Bridge*, og den var den eneste som ble bygget over Themsen på 1900-tallet. Den ble bygget hovedsakelig i 1999, den er bare til gangbruk, og den ble åpnet 10. juni 2000. Men allerede etter to dager måtte broen stenges ei kort tid, fordi så mange gikk på den samtidig at den begynte å vibrere på en faretruende måte. Det var 90 000 mennesker der første dag, med opp til 2000 samtidig. Etter omfattende analyser valgte de å utstyre broen med 90 ulike dempere for å motvirke vibrasjonene. Det tok 10 måneder å utføre forbedringene før broen kunne gjenåpnes i januar 2002. Det går an å se en talende symbolikk i dette: En kultur som vender ryggen til den kristne arven, begynner å svaie på faretruende vis. Etter hvert finner man sine måter å erstatte den kristne arven

på, slik at livet går videre på en tilsynelatende normal måte. Men det er grunn til å spørre: Er dette en utvikling mot et bedre samfunn? Eller skal vi forsøke å bidra til at folk snur seg mot kirkehuset igjen og går bakkene opp dit?

7. STORE PERSONLIGHETER

I 1835 åpnet den franske kvinnen Marie Tussaud et museum i Baker Street i London der hun stilte ut voksfigurer som hun hadde laget. Det hadde flest figurer av ofre i den franske revolusjonen og av mordere og andre kriminelle. Museet ble etter kort tid utvidet med figurer av store helter, og fikk raskt opp mot 400 figurer. Siden ble det både flytting til større lokaler i 1884, brann i 1925 og bombing i 1941. Likevel vokste samlingen på en eventyrlig måte, slik at museet i dag har fått avleggere i 14 byer over hele verden og planlegger nye avleggere i 6 andre byer. I London er det en av hovedattraksjonene. Selv om man fremdeles har et skrekkammer, ligger nå hovedvekten på figurer av kjente personer av ulikt slag. Det var ingen tvil hos jentene i familien om at vi måtte få med oss et besøk dit.

Vi visste at det var et populært turistmål, og møtte derfor fram en halv time før åpningstiden. Til vår forbauselse havnet vi likevel langt bak i en stor kø. Men når museet først åpnet, hadde de gode rutiner på hvordan køen kunne betjenes så raskt som mulig. Vi fikk derfor ikke gå for å oppleve ting etter vårt eget hode. Det var lagt opp ei fast rute som alle måtte følge. Da kom vi i tur og orden til salene med filmhelter, sportshelter, kongelige, historisk kjente personer, idoler fra musikkens verden i fortid og nåtid, og ulike statsledere. Vi kunne stille oss ved siden av dem for å bli fotografert sammen med dem. Figurene var så livaktige at de så nesten levende ut. Det var et yrende liv rundt dem, og blitsene lynet ustanselig.

Jeg lot meg fotografere som om jeg ble velsignet av paven. Den ene datteren min lot seg omfavne av sitt store idol Michael Jackson. Den andre datteren min er knipset mens hun knytter neve mot Hitler, og i stedet står smilende ved siden av Barach Obama. Kona mi plasserte jeg ved siden av dronning

Elisabeth, for jeg syntes ikke hun burde verdsettes mindre enn det. Det er morsomt å ha slike fotografier i familiealbumet hjemme.

Det er nok ingen av oss som kan håpe på å bli så berømte at vi modelleres i voks og stilles ut i et slikt museum. Derfor er det ikke figurene i museet som angir idealet for hva jeg ønsker å oppnå i livet. Men det var liten tvil om hva som var det helt nødvendige idealet for oppførsel blant oss turister: Vi måtte hele tiden ta hensyn til hverandre, slik at alle fikk en god opplevelse av besøket. Vi stod i kø sammen og pratet hyggelig med hverandre. Da vil slapp inn, gikk vi rolig etter hverandre uten å trenge oss fram. Hele tiden måtte vi ta hensyn til de som fotograferte, slik at vi ikke ødela motivene deres. Hele tiden måtte vi se oss for, slik at vi ikke stadig dyttet til hverandre i vanvare.

Det er dette jeg vil ta med meg som et forbilde for livet jeg lever. Det viktigste vi kan gjøre er å ta hensyn til hverandre slik at andre opplever livet på en god måte. Det er ikke tilfeldig at Jesus sa at andre del av det største budet er at *"du skal elske din neste som deg selv"*. Den som lever livet på den måten, blir neppe minnet i form av en voksdukke på Madame Tussaud's, men blir minnet med glede i hjertene til de mange som han eller hun har betydd noe for. Slike minner er enda mer verdifulle å etterlate seg enn ytre berømmelse.

8. TO SAMFUNNSMODELLER

Fra disse mest kjente attraksjonene i London, vil jeg bevege meg til to som er mer ukjente for de fleste. De ligger med tre-fire hundre meters mellomrom i det nordvestre hjørnet av Hyde Park. For meg symboliserer de to typer samfunnsmodeller. Den ene har vi heldigvis lagt bak oss i Vesten, den andre må vi legge all kraft i å verne om.

I mange hundre år, til slutten av 1700-tallet, fant vi her det mest brukte retterstedet i London. Her stod det berømte *Tyborn-treet*, og ved det var det satt tre stolper i bakken med tverrbjelker imellom. Hver av bjelkene hadde plass til tre rep til å henge forbrytere i, slik at det kunne henges ni personer samtidig, og ved behov kunne man feste repene tettere slik at det ble plass til tolv om gangen. Man antar at det ble hengt minst 50 000 mennesker her, og det skjedde oftest på mandager. Da kunne folk møte fram på søndagskvelden for å sikre seg god tilskuerplass, mens de rikeste kunne kjøpe plasser på egne tribuner. Når svært kjente personer ble hengt, kunne det være opp mot et par hundre tusen tilskuere i parken, noe som tilsvarer to fullsatte cupfinaler på Wembley stadion! Det var dødsstraff for opp mot 200 forbrytelser, til og med for småtyverier.

Det var en svært brutal tid i England i gamle dager. Alle kan forstå at et samfunn må ha lover og må straffe de som overtrer dem. Men utmålingen av dødsstraff har vi heldigvis lagt bak oss i de fleste land i verden. Likevel finnes det fremdeles noen totalitære land som både har dødsstraff og som til og med legger opp til at den skal fullbyrdes i all offentlighet. Heldigvis har ikke britene falt for fristelsen til å gjenreise en modell av retterstedet for å ha det som turistattraksjon. Dette minnet er ikke noe de trenger å være stolte av.

I stedet har man flyttet en triumfbue til den vesle plassen som i dag ligger på en liten trekant midt mellom brede og trafikkerte veier. Den ble bygget for at Buckingham Palace skulle ha en høytidelig prosesjonsport i likhet med Konstantins triumfbue i Roma. Den ble kalt *Marble Arch* (= marmorporten), den ble ferdig i 1833, men på grunn av ombygginger der nede, ble den flyttet hit allerede i 1851. Det som jeg finner interessant, er at den har tre små rom som ble innredet til en liten politistasjon som var i funksjon fra 1851 helt fram til 1968. Den nye arken er dermed også et symbol på samfunnsmakt, men nå ble den utøvd på en atskillig mer human måte. Alle samfunn trenger et oppegående politivesen slik at lovbrøyttere kan fengsles og få sin straff. Derfor finner jeg det positivt at galgeplassen ble avløst av en liten, helt vanlig politistasjon.

På slutten av 1800-tallet ble dette hjørnet av Hyde Park tatt i bruk til en helt annen type forlystelse. Nå ble *Speakers Corner* etablert tre-fire hundre meter nærmere selve parken. Dette utviklet seg til et fristed der enhver kan si sin mening i full offentlighet uten å bli straffet for det. Det har man anledning til hele uka, men særlig folksomt er det om søndagene med mange ulike talere som står

på sine smørkasser med litt avstand fra hverandre slik at de kan tale til hver sin tilhørerflokk.

Da jeg var i London på prestekurs, var vi to kolleger som gikk bort til en mann som satt i en fluktstol. Siden dette var en vanlig hverdag, var han den eneste som satt der. Da vi kom, lyste han opp, og viste oss ei liste over de emnene han var spesialist på å tale over. Vi valgte emnet *"The meaning of Life"*, han tok fram sin kasse, stilte seg opp på den, og duret i vei med utgangspunkt i Darwin og utviklingslæren. Det viste seg at han hadde en svært kirkekritisk holdning, slik at vi mislikte det han sa. Han var nok en hobbyfilosof som var opptatt av å få folk til å frigjøre seg fra alle slags autoriteter. Vi gjorde ingen forsøk på å motsi ham. Foran kassen hadde han lagt en åpen hatt slik at vi kunne gi en slant som takk for talen. Ganske snart kom flere tilhørere strømmende, slik at da vi hadde gitt vår slant og trukket oss unna, fortsatte han talen overfor 15-20 nye tilhørere.

Dette er et morsomt minne om en sak som er svært viktig. Selv om vi mislikte meningene hans, og syntes de var altfor lettvtint begrunnet, anerkjente vi hans rett til å framføre dem offentlig. Vi anser det for et uoppgivelig gode å ha et samfunn der det råder ytringsfrihet for alle, slik at alle kan hevde sine meninger og føre samtaler som kan ende i så samlende løsninger som mulig. Det er altfor mange totalitære samfunn i verden som ikke er villige til å gjennomføre det. Derfor utfordres vi til å holde ytringsfrihetens fane høyt. Selv om vi kristne tror at Jesus er verdens eneste frelser, er det viktig at vi gir alle full rett til å være uenige med oss.

Den gamle galgeplassen var symbol på et maktsamfunn som hadde altfor lett for å undertrykke vanlige folk. Nå har man i stedet fått to symboler for det samfunnet som vi ønsker å

kjempe for å ha: *Marble Arch* symboliserer et politi- og rettsvesen som fungerer tilstrekkelig avskrekkende på en human måte, mens *Speakers Corner* er et uttrykk for uoppgivelig ytringsfrihet.

9. HVILE OG AVKOPLING

London er en storby som kan gi oss spesielle opplevelser over hvor viktig det tredje budet er for oss mennesker. Da Gud påbød oss å holde hviledagen hellig, hadde han to dype behov i tankene: Et menneske tåler ikke å stresse seg opp uten stopp i arbeidslivet hele tiden. Et menneske trenger tid og rom for både *avkopling* og *tilkopling*. De neste to avsnittene skal handle om hvordan livet i London gir rom for det på sine særegne måter.

Det kan oppleves stressende å være turist i London. Reisene med *The Tube* skjer midt i folkemylderet, og ofte må man stå i kupeene. Når man går i travle handlegater som *Oxford Street*, må man stadig vike unna for folk som kommer i mot, og det er krevende for en familie å holde sammen uten å miste hverandre av syne. Noen besøk i store kjøpesentre som *Harrods* og *Hamleys* hører også med, og da er det altfor lett for den som har sekk på ryggen å komme bort i andre turister. Man blir fort oppjaget i sitt indre av å måtte passe på hele tiden.

Det er en velsignelse at London har klart å bevare de store parkområdene i byens sentrale deler. Der kan man puste ut. Vi kan kose oss med å se på vannspeil, blomster, ekorn og fugler i *St. James Park* foran Buckingham Palace (se foto). Vi kan ta en avstikker til *Regent's Park* for å spise lunsj, og for å vandre i rosehagen etterpå. Vi kan vandre i den store *Hyde Park*, der mange londonere tar med seg tepper og mat for å nyte sol og stillhet, og der de også kan leie seg liggestoler på de store plenarealene.

Mot øst henger denne parken sammen med *Kensington Gardens*, der vi kan spise lunsj i et hjørne med folkemusikkoppvisning, eller beundre vakre skulpturer ved små bassenger og fontener. Siden disse to parkene henger sammen, utgjør de faktisk et over 2000 mål sammenhengende parkområde! Midt i en pulserende storby er det altså lett å komme seg ut i vakre områder der man kan nyte stillheten. Det er ikke mange storbyer som slår London på dette feltet! Men skal vi ha glede av det, må vi planlegge dagen slik at vi kan finne rom for hvile midt blant alle de travle opplevelsene.

Når det blir ettermiddag og kveld, byr byen på mange andre gode opplevelser. Alle storbyer har et rikt utvalg av kafeer og restauranter. Kanskje har London et større utvalg enn de fleste andre, siden byen har så mange innflyttere fra alle deler av det gamle imperiet? Alle slags kulturer har sine bystrøk der de serverer sine spesialiteter.

Mest kjent er byen likevel for det rike kulturlivet. Byens scener og konsertlokaler fylles opp hver eneste kveld til forestillinger av høy kvalitet. Vi som ikke har bestilt billetter på forhånd over internett, kan oppsøke en av bodene ved *Leicester Square* for å kjøpe ledige billetter til kveldens forestillinger. Det er ikke sikkert vi da får det vi ønsker oss mest, men for vår del fikk vi for halv pris

sitte på femte rad og nyte en flott oppsetting av en av verdens mest kjente musikaler i Picadelly Theatre!

Når det gjelder hvile og avkopling, er nok London mest kjent for de store parkene og det høye nivået på kulturlivet om kveldene. Den som vil, kan finne både tid og anledninger til nyte dette for å samle ny energi. Det minner oss om at det er viktig for oss å prioritere dette også i det vanlige livet hjemme. Vekslingen mellom innsats og hvile er en velsignelse som Gud selv har lagt inn over oss i et av sine viktigste bud.

10. HELLIG TILKOPLING

I London bor det folk fra hele verden, for mange har flyttet hit fra ulike deler av det britiske imperiet. Vi hører alle slags språk på gatene, og møter folk fra alle slags kulturer bak butikkdiskene. Dette mangfoldet preger også det kristne livet, for alle slags kirkesamfunn er til stede i byen. Alle kan finne noe for sin smak, eller finne sammen med andre fra sin hjemkultur. Da søndagen kom, fikk vi virkelig oppleve to av ytterlighetene i måten kristne kan søke hellig tilkopling på.

Formiddagsgudstjenesten ville vi oppleve i den sagnomsuste *Westminster Abbey*. Det var derfor en stor skuffelse da vi ble stoppet på plassen foran kirken: Det er stengt for turister i formiddag. Men da vi sa at vi var kommet for å være med på gudstjenesten, ble vi henvist til en kø ved muren. Omsider kom en vakt i uniform og geleidet oss som stod i kø. Vi fikk ikke sette oss fritt, for vi måtte følge ham til et sideskip og sette oss der. Vi fikk utdelt et programhefte på 16 sider med alle tekster til både bibellesninger, bønner og salmer, og med detaljerte angivelser av hva koret skulle synge og organisten skulle spille. Det viste

seg at vi var havnet midt oppe i en årlig begivenhet: *Civic Service*. Her møtte selveste ordføreren i bydelen opp, for bydelens politiske ledelse skulle fornye båndene til hovedkirken på stedet. Det var høytidelige prosesjoner med prelater i fullt ornat og fargerike hatter på hodet, ordføreren kom med sitt kjede og alt var svært høytidelig. Ingen ting var overlatt til tilfeldighetene. Alt ble stilig utført til minste detalj. Dette var virkelig høykirkelighet på sitt mest formelle. Men det bar mer preg av å være offentlig seremoni enn av levende trosliv. Engelskmennene er spesialister

på å ivareta gamle tradisjoner med ytre pomp og prakt. Det fikk vi virkelig erfare denne formiddagen. Det var vi voksne som hadde ønsket å ha søndagsformiddagen her. Vi var nok litt skuffet, for det er ikke slike formelle begivenheter vi setter høyest. Jentene, derimot, ønsket å oppleve en *Hillsong-gudstjeneste*. Opprinnelig ble denne bevegelsen stiftet i Sydney i Australia i

1983, med røtter i pinsebevegelsen. Man la stor vekt på lovsang og solid undervisning, og man utgav mange live- innspillinger med sanger som kom inn på hitlistene verden over. Nå har bevegelsen spredt seg til ti land verden over, blant annet har den fått et solid fotfeste i London. Her er det altså tale om at en av det britiske imperiets utkanter har fått bringe impulser tilbake til hovedbyen. Hver søndag leier de *Dominion Theatre* midt i London, og de fyller salen med 2000 mennesker fire ganger: kl 10.30, kl 13, kl 15.30 og kl 18. Vi siktet oss inn på samlingen kl 15.30.

Her opplevde vi en totalt annerledes type fromhet enn den vi opplevde Westminster Abbey. Selv om inngangspartiet var fullt av folk, var det en ung kar som oppdaget at vi var usikre og nye, slik at han oppsøkte oss, hilste vennlig og presenterte seg, spurte hvem vi var og hva vi ønsket hjelp til. Menigheten hadde altså en flokk frivillige som hadde som oppgave å få nye til å føle seg velkomne midt i mylderet! Da han forstod at vi bare var engangsbesøkende, tilbød han seg å finne en fin plass til oss i salen, og geleidet oss dit. Snart ble vi sugd inn i fengende rytmer og allsang med stor forsangergruppe og tekst på storskjerm. Folk rundt oss reiste seg, klappet og gynget kroppen til rytmene. Talen var fengende med solid innhold og utført med retorisk dyktighet og bruk av illustrasjoner og bibeltekster på storskjerm. Denne søndagen hadde man slipp av en ny lovsangs- CD (var det den 18. i rekken?) som var innpilt i Australia og skulle selges i mange land. Her var det trøkk og liv. Dette var ikke for den politiske øvrighet, men for helt vanlige ungdommer og voksne som var kommet reisende fra hele London. Heller ikke dette var helt i stil med det vi voksne trives best med, men ingen kan klage på at det var stivt og livløst!

Denne søndagen i London gav oss en sterk opplevelse av hvor ulike vi kristne er. Vi har til felles at vi ønsker å bruke hviledagen ikke bare til avkopling, men også til tilkopling og påfyll for troslivet. Men måten vi gjør det på, kan variere mye mer enn det jeg hadde opplevd noen gang tidligere. Noen vil ha mer liturgisk stil enn jeg, andre vil ha mye mer lovsangstrykk enn det jeg føler er naturlig. Vi får finne hver vår måte sammen med andre der vi bor. Det som er felles, er at vi hører til i en verdensvid kirke som kan gi oss både kraft og idealer for livet, og som kan gi oss en evig frelse. Det fikk vi skandinaver oppleve i et engelsk teater der vi ble med på lovsanger fra Australia!

II. LONDONS HØYDEPUNKT

Disse ettertankene fra London startet med et besøk på verdens midtpunkt: *Greenwich*. Fra den høyden kunne vi måle alle verdens steder og tider i forhold til hverandre. Jeg vil avslutte ettertankene på toppen av det som helt fram til 1962 var Londons høyeste bygning: *St. Paul's Cathedral*. Når det gjelder oppgaven med å finne meningen med livet, er det nemlig kirkehusene som bør oppsøkes, for de har spir som peker mot himmelen. Korset i spiret på denne kirken rager hele 111 meter over golvplanet, og vi kan komme oss nesten til toppen. Denne katedralen vitner om kirkens verdensvide betydning på minst tre måter:

For det første er den innviet til Paulus, hedningenes apostel. Paulus er den første vi kjenner til som viet livet til å bringe evangeliet ut i hele verden. I kirken finner vi åtte store mosaikkbilder med høydepunkt fra hans liv. Allerede på 600-tallet ble den første Paulus-kirken bygget her og vitnet om at evangeliet hadde fått rotfeste langt unna Jerusalem. I 1080 ble det bygget en katedral med hans navn som var enda større enn den nåværende, og

som hadde over 100 prester i fast tjeneste.

For det *andre* har kirken en historie som vi kan legge dyp symbolikk i. Da London brant til grunnen i 1666, var det en katastrofe som la 13 000 hus i aske, og 90 av dem var kirker, den store Paulus-katedralen inkludert. Da byen skulle gjenoppbygges, var alle enige om at det var viktig å prioritere

kirkene. Derfor bestemte de seg for å bygge opp igjen hele 60 kirker i sentrum, og en mann ved navn Christoffer Wren fikk ansvaret for 50 av dem. Han begynte med de små kirkene slik at de ble raskt fullført og kunne tas i bruk. Så gjenstod den største utfordringen som han viet 40 år av livet til å fullføre. Han fikk i starten godkjent tegninger til en enklere kirke, men planene ble endret underveis, slik at kirken ble større og mektigere med årene. Da den ble innviet i 1708 var det som om fugl Føniks hadde gjenoppstått fra asken. Det var som om kirken hadde vært gjennom langfredagens død og gjenoppstått til nytt liv på påskedagen. Siden har kirken stått fjellstøtt. Selv da tyskerne bombet London i 1941 og la nesten alle bygninger omkring i grus, stod kirken der, skadet av bare et par fulltreffere. Det er som om kirken vitner for alle om kraften i oppstandelseslivet!

For det *tredje* kan vi gå trappene oppover langs den store kuppelen på en symbolsk måte. Vi var tidlig ute slik at vi skulle slippe kø i de trange trappene.

Hver den som går opp 257 trappetrinn, kan gå inn i det som kalles "*Whispering Gallery*". Da kommer man på innsiden av den store kuppelen, som er utformet så arkitektonisk mesterlig at vi kan hviske slik at lyden går langs veggen og høres like godt på andre siden. I taket av kuppelen er det som et stort øye som en åpen port mot Guds himmel. Dette kan være et symbol på bønnens makt i verden. Midt i livets harde oppovertrinn kan vi hviske våre bønner til Gud, slik at han hører det godt og kan følge med oss med sitt gode øye!

Deretter kan vi gå opp 122 trinn til og komme ut på "*Stone Gallery*" med flott utsikt over London. Men utsikten er bare bitvis gjennom mange åpninger i en høy, rund steinmur. Vi kan så fortsette oppover 152 trinn til, og da kan vi komme ut på "*Golden Gallery*" hele 85 meter over golvnivå, like over toppen av kuppelen. Her er det ikke noen steinmur lenger. Her er utsikten fri til alle kanter, og den er virkelig overveldende.

Denne trappeturen kan være et fint symbol for meningen med livet. Selv om livet kan by på mange slitsomme trapper, kan troens erfaringer tilføre oss en livsvisdom som gir oss stadig bedre utsyn over livet. Til sist vil det ende mye høyere enn det øverste galleriet, for korset i spiret 26 meter over oss peker mot det store livsmålet: Det evige livet etter døden i Guds rike.

B: Roma og påskebudskapet

I mars 2013, to uker før palmesøndag det året, var 11 av oss prestene i Gauldal prosti i Nidaros på studietur til Roma. Vi opplevde svært mye i løpet av to og en halv dag. Noen av inntrykkene brakte jeg inn i prekenen den påsken, mens andre ble skrevet ned i ettertankens lys etter hvert som påskedagene skred fram. Påskebudskapet er det mest sentrale i kristen tro, og jeg opplevde at viktige steder i Roma satte sitt helt spesielle lys på det. Kanskje kan andre som har vært i Roma ha glede av å tolke påskebudskapet i lys av det denne byen kan by på?

MARIA BUDSKAPSDAG **I kirken Santa Maria Maggiore.**

Helga etter at vi kom hjem fra Roma, skulle jeg preke på Maria budskapsdag over en tekst fra Lukas 1,39-45. Der får vi høre at den nygravide Maria kommer til sin høygravide slekting Elisabeth for å fortelle om det som var skjedd. Maria var nok litt skjelvende av frykt for framtida, men så opplever hun at Elisabeth jubler henne i møte: *"Velsignet er du blant kvinner!"*. Maria hadde nok mange grunner til å tvile på at det var sant:

Først kom den katastrofen at hun holdt på å miste Josef, sin elskede. Han trodde selvsagt ikke på slike historier som englebesøk. Han trodde heller at hun hadde vært utro og ville derfor slå opp med en gang. Men så fikk han også besøk av en engel og kom

på andre tanker. Likevel visste hun at folk i bygda ville tenke sitt etter hvert som magen hennes vokste. Hun hadde all grunn til å frykte skarpe kommentarer og anklagende blikk.

Dessuten skulle det vise seg at hun måtte ut på lang reise til Betlehem mens hun var høygravid. Hun måtte føde i en ussel og kald stall, og legge Jesus i et traue. Som om ikke det var nok, måtte hun flykte til Egypt bare noen uker etterpå. Var det noen som sa at hun var velsignet blant kvinner? Det stemte særdeles dårlig den fredagen hun måtte se sønnen sin lide på en gruffull og skamfull måte på et kors.

I dag er dette helt annerledes. I Roma var jeg på besøk i verdens største Mariakirke som heter *Santa Maria Maggiore*. Det er en av de mest storslåtte kirkene jeg har vært i. Hele taket er fullt av ekte gull, slik at det skinner utrolig vakkert. Langs begge hovedveggene er det store malerier, og i den øverste rekken ser vi malerier fra ulike hendelser i Marias liv. De kommer på rekke og rad, slik at jeg kunne gå der og følge livet hennes helt fra oppveksten og til hun døde. Det var som en tegneserie i kjempeformat!

Selve høydepunktet kommer framme over alteret. Der kunne vi se et stort bilde med Jesus til høyre mens han plasserer en krone på Marias hode. Nå krones Maria til himmeldronning etter sin død. Nå blir hun virkelig velsignet og salig!

Vi lutheranere synes kanskje dette er å gå for langt, for vi har liten sans for Mariatilbedelse. Men så leste jeg i guideboka mi: På dette bildet er det ikke kvinnen Maria som blir kronet til himmeldronning, for her er Maria blitt symbol på kirken. Hun representerer oss, deg og meg. Alle som hører til i kirken har fått håp om å oppleve det samme: Vi skal også tas inn i et himmelsk, kongelig liv etter døden! Det var derfor Jesus ble født, det var derfor han døde og stod opp igjen, for å vinne en seier som vi kan få del i! Derfor er Maria så viktig: Det begynte med at hun var villig til å bli mor til Jesus og gi ham en god oppvekst. Det endte med at hun ble en av de første som fikk del i det evige livet, slik som vi alle sammen kan få del i det!

Se på de to sirklene nedenfor Jesus og Maria: Nedenfor Jesus er det malt ei sol som skinner i gull. Nedenfor Maria er fullmånen malt, og den får skinnet sitt fra sollyset. Slik er det med himmelhåpet som vi kristne har: Det skinner fra Jesus som et sollys. Vi er som månen som lar oss opplyse av det. Slik er det hele livet: Hver dag kan vi leve i tro på at Gud elsker oss og bryr seg om oss. Vi kan be til ham, vi kan tjene ham. Og når det blir vår tur til å dø, skal vi virkelig få oppleve hvordan lyset skal skinne over oss.

Sammenhengen mellom Maria og oss kommer også fram på en annen måte i dette alterbildet. Det står nemlig noen personer på siden av hovedmotivet og ser opp mot det. Nærmest på hver side er det engler som ser beundrende på det som skjer. Bak englene finner vi kjente personer. På den venstre side, ser vi

fire personer. Det er Peter og Paulus som representerer kirkens begynnelse. Her kneler også en rik pave, mens den fattige munken Franz av Assisi står bakerst, slik at også den senere kirken er representert. Bak disse er det plass til flere, og vi kan i tankene våre plassere oss selv der. Vi gjør nemlig det samme som dem når vi ser på bildet i heftet. Vi ser at Maria blir kronet til himmeldronning.

Maria var en av de første som tjenWte Gud i tro gjennom hele livet. Derfor ble hun belønnet med stor velsignelse og et salig liv hos Gud - et dronningliv. Nå er det vi som skal få lov til å følge etter henne. Nå er det vi som kan leve i tro på Jesus, vi kan be til ham hver dag, han kan styrke oss og bruke oss, og en dag gi også oss et velsignet og salig himmelsk liv.

Det gjør ikke noe om vi føler oss svake, for det gjorde Maria også. Hun var ei helt alminnelig jente i slutten av tenårene. Alminnelig som vi er det. Det er ikke fromheten vår som må bli god nok for Gud. Det er Gud som vil gi oss livet som ufortjent gave. Maia trodde da engelen fortalte henne dette. Dermed ble hun et forbilde for oss. Nå er det vår tur til å leve i tro, slik at det også en dag kan bli vår tur til å tas inn i et himmelsk liv.

PALMESØNDAG

ved Sant Emmanuelle og Konstantins triumfbue.

I Roma finnes to monumenter som tydelig viser oss forskjellen på Jesu inntog i Jerusalem på Palmesøndag, og det som er vanlig ved kongeinntog i alle kulturer til alle tider. Jesus gjorde nesten det motsatte at det man skulle vente seg når himmelkongens sønn kom til sin by.

Mitt i sentrum av Roma, ligger det berømte monumentet *Vittoriano*, det som ble bygget ferdig i 1911 til minne om Italias samling i 1870-årene. Det er bygget som et monument over den store kong Victor Emanuel, som blir framstilt som den nye keiseren som rir inn til sin hovedstad. Han er plassert på ryggen av en kjempestor hest, som er mange meter høy og står på en mektig sokkel. På hver side av ham, enda høyere til værs, rir det fram to firspann med hester. På den ene siden rir *Friheten* fram med sine hester, og den har et spyd og en krans i hendene. På den andre siden rir *Enheten* fram med sine hester, og den har et skjold og vinker til sine beundrere. Men i midten rir altså den store keiseren inn til sin by på sin kjempehest. Slik skal en mektig konge komme til hovedstaden sin. Det skal stråle makt og velde over det som skjer!

Fra dette monumentet er det blitt ryddet en bred paradegate mot Colosseum, slik at man når som helst kan arrangere praktfulle parader der byens borgere hyller sine helter. I andre enden

av paradegata, like ved Colosseum, kan vi se at romerne også i gammel tid hyllet sine herskere på slike måter. Der ser vi den største triumfbuen som er bevart, nemlig *Konstantinbuen* som ble bygget tre år etter en stor seier keiseren vant i år 312. Den har en bred port som keiseren kunne ri gjennom i triumfferd inn i Roma. På mange steinrelieffer er det hugget inn minner fra mange store seiere som romerske keisere og hærførere har vunnet tidligere. For det er slik store herskere vil minnes: At de var mektige hærførere som vant viktige slag!

Det fortelles at en av de generalene som red inn i Roma til ellevill hyllest fra store folkemengder på den tiden, hadde plassert en slave bak i vogna si. Slaven hadde fått i oppgave å viske ham noen ord i øret med jevne mellomrom, slik at han ikke skulle få for store tanker om seg selv. På nytt og på nytt fikk han høre: *Memento Mori*. Det betyr: Husk at du skal dø! Dermed ble han minnet om at selv om han den dagen var på høyden av sin makt, ville det ikke vare evig, og en gang ville også livet hans ta slutt.

Da Jesus red inn i Jerusalem, gjorde han det på en helt annen måte. Han ble også hyllet av store folkemengder til å begynne med. Men han red ikke som en mektighærfører på en stolt hest. Han satt på ryggen til et esel som sikkert var så lavt at beina hans subbet i bakken hele tiden. Det var ikke noe mektig over det synet, tvert i mot! Han trengte heller ikke noen slave som visket ham i øret at han skulle dø, for det visste han godt selv.

Jesus visste at han var på vei mot byens hovedborg. Men det var ikke for å ta makten. Det var for å bli forhørt og dømt som en forbryter. Det kom ikke til å bli bygget noen triumfbue som minne over det han skulle gjøre. For han kom til å dø på et kors, på skammens pæl, og det var en måte å dø på som bare skapte avsky og vemmelse hos datidens byborgere.

Den største seierherren av dem alle, han kom altså ikke ridende inn i byen på en hest for å ta makten. Han kom på et stakkarslig esel for å la seg henrette av maktens menn. Men ved å gi livet sitt, vant han den viktigste seieren av alle som er vunnet: Han vant over Satans og syndens makt, og det er en seier som kan sette alle klodens mennesker i evig frihet.

Derfor er det korset som er blitt selve seierssymbolet for oss kristne, det tomme korset som symboliserer både Jesu død og oppstandelse. Den store skammens pæl er blitt den store

seierens symbol. Det trenger vi ikke dra til Roma eller Jerusalem for å se. Det finnes overalt i kristenheten, i store og små format i en mengde som ingen er i stand til å telle.

SKJÆRTORSDAG i Laterankirken

På skjærtorsdag skulle jeg preke over teksten fra Joh 13,1-17 om den gangen Jesus vasket disiplenes føtter. Da kunne jeg ikke annet enn å tenke på det besøket som prosten og jeg hadde i den gamle hovedkirken i byen, den som heter *Laterankirken*. Det var en flott opplevelse i en storslått katedral. Da vi stod sammen foran alteret der, sa vi til hverandre: Det er her paven feirer gudstjeneste hver Skjærtorsdag. Da vasker han føttene på 12 utvalgte kardinaler. Det er ekstra høytid over å gjøre det akkurat i dette kirkerommet.

Når paven vasker føttene på kardinalene sine en etter en, er han omgitt av kjempestore skulpturer av alle de 12 disiplene som var med første gangen. De står så å si langs veggene på store søyler og ser på det som skjer (se de høye, grå nisjene på fotoet). Da

kan vi i fantasien tenke oss at de smiler til hverandre og minnes hvordan det var første gangen.

Det vil ikke ha samme susen over seg å innføre fotvasking i kirker her i Norge. Vi har ikke samme behov for det her til lands. Den gang gikk man barbert i sandaler, og ble fort skitne på beina. Da var det

befriende å få vasket av seg skitten og kjenne ny velvære i beina. Den gangen hadde det noe for seg å gjøre det! Det viktige for oss, er at denne fotvaskingen er symbol på noe annet. Det handler om å få vasket seg på tre ulike måter. Nå skal vi ta en rundtur i tankene både inne i og omkring Laterankirken, for der finner vi bygninger som markerer hver og en av disse tre måtene.

1. Først går vi ut døra i høyre sideskip. Da kommer vi ut på en plass på sørsida av kirka, og når vi skrår over den, ser vi en liten mursteinskirke som ligger kloss opp til den ene domkirkeveggen. Det er en av verdens eldste kirkebygninger, det er en *dåpskirke*. Den ble bygget for 1700 år siden, og nå står den slik den ble etter en ombygging på 400-tallet. Når vi kommer inn i den, finner vi et stort nedsenket basseng midt i bygget. Der ble det døpt så mange tusener i løpet av de første hundreårene, at det blir sagt at her ble Roma kristnet. Natt til første påskedag var den store dåpsnatten. Da var det fullt av folk her, og i flokkevis steg de ned i det store bassenget, ble dypet under og døpt i Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn.

I teksten fra Joh 13, sier Jesus til Peter: *"Den som er badet, er helt ren og trenger bare å vaske føttene. Dere er rene..."* (v10). Dette utsagnet har kristne tolket som en henspilling på det som skjer i dåpen. Det er da vi blir Guds barn, det er da vi tas inn i hans store familie, det er da vi blir grunnleggende rene. I Roma skjedde det i et flott lite bygg. Det er formet som en oktagon, det vil si at rommet har åtte vegger: Sju av veggene symboliserer hver av skapelsesdagene, mens den åttende veggen symboliserer den nye skapelsen som skal skje når Jesus kommer igjen. Det er det dåpen handler om: At vi ikke bare skal få oppleve den verden som sju av veggene peker mot, nemlig Guds skapte verden. Men at vi også skal få oppleve den nye verden som en gang skal komme i Guds evige rike, den som den åttende veggen symboliserer.

Er du døpt? Da har Gud allerede fått vaske deg på det grunnleggende viset. Da hører du til i hans kirke så lenge som du selv ønsker det. Da kan du ta til deg Jesu ord i teksten vi leste: *Du er badet, du er helt ren og trenger bare å vaske føttene.*

2. Vi vender nå tilbake til hovedkatedralen motsatt vei av den vi kom. Nå går vi inn i den store kirkesalen igjen og har Jesu 12 disipler som majestetiske skulpturer rundt oss igjen. I tillegg til at paven vasker kardinalenes føtter, kommer han til å sørge for at *nattverden* blir utdelt til de som er til stede. For det er det viktigste som skjedde den første skjærtorsdagskvelden. Da feiret Jesus og disiplene en ny skikk sammen, nemlig å spise hans kropp i form av et brød, og å drikke hans blod i form av litt vin. Slik grunnla Jesus sin nye kirke rundt et helt nytt ritual. Det sprang ut av det gamle påskemåltidet som alle jøder feirer. Men for oss kristne er det ikke påskelammet, de bitre urtene eller eggene som er viktige. Vi står igjen med brødet og vinen. Det er en flott måte å få del i det som Jesus sa i teksten.

Jesus sa nemlig: *Den som er badet, er helt ren og trenger bare å vaske føttene.* Å komme til nattverd, det er som å få vasket føttene. Selv om vi er grunnleggende rene for Gud, pådrar vi oss stadig ny skyld overfor ham og hverandre, for ingen av oss klarer å leve syndfritt. Vi trenger tilgivelse, vi trenger den ofte, og nattverden er nok den fineste måten å få del i den på. Enten vi kneler eller står når vi får den, så kjenner vi brødet og vinen gli ned gjennom halsen vår, og bli en del av oss. Da kan vi tro at vi like sikkert som vi kjenner dette skje, like sikkert er det at vi nå får del i tilgivelse og ny kraft fra Gud. Jeg synes dette er en flott gave til oss i kirken. Jesus ville ikke at vi skulle nøye oss med å høre tilgivelsesordet gjennom øret, han ville at vi også skulle kjenne på kroppen at det blir gitt oss.

I *Laterankirken* står disiplene så storslåtte og imponerende på sine søyler, at vi kan fristes til å tro at de var supermennesker i tro og fromhet alle sammen. Men det var de ikke. Vi trenger ikke skamme oss i forhold til dem. For vi vet at til tross for at de alle sammen var med ved den første nattverden, sviktet de Jesus i tur og orden samme kveld. Judas forrødte Jesus, de andre flyktet da soldatene kom, og Peter, som var den eneste som ikke flyktet, presterte å fornekte Jesus tre ganger. Jesus visste at dette ville skje. Likevel fikk alle nattverd. Jesus vet om alle våre svik og synder. Likevel ønsker han å møte oss i nattverden, for han ser at vi trenger både tilgivelsen og den kraften han kan gi.

Våger du deg fram til nattverd? Jeg skulle ønske det for hver og en av oss. Vi som er døpt, vi er rene, men vi trenger likevel å få vasket føttene våre, om og om igjen. Vi får ikke nattverd som en premie, men vi får nattverd som en hjelp vi trenger. Selvsagt kan vi få tilgivelsen og kraften også på andre måter. Vi kan be til Jesus om det, og tro at vi får det. Men når det blir så konkret som i nattverden, blir det ekstra nært for oss.

3. La oss til sist gå ut fra det store kirkerommet gjennom en dør på venstre side av hovedskipet, slik som prostens og jeg gjorde det. Da kommer vi ut i en liten **klostergård**, og vi kan vandre rundt i søylegangen til et gammelt benediktinerkloster der munkene bodde i gammel tid. De hadde hovedansvar for to ting: De skulle hjelpe til ved gudstjenestelivet i kirken, og de skulle vise praktisk nestekjærighet. Det er nemlig viktig for en kristen å leve utenfor kirkehuset også! Det symboliserer munkene. Og dersom vi kommer oss til hoveddøra i kirka, og ser mot venstre foran hovedtrappa, ser vi en kjempestatue av en av de viktigste av alle munkene: Vi ser **Frans av Asissi** sammen med noen av sine venner.

Det fortelles at Frans en gang kom til Roma og møtte paven i denne flotte kirken. Han ville få paven til å godkjenne munkeordenen sin, selv om et kirkemøte hadde vedtatt at de ikke skulle godkjenne flere nye ordener. Det fortelles at natta før møtet hadde pave Innocent III hatt en drøm. Han drømte at den store Laterankirken holdt på å falle sammen, men så kom det en mann og støttet den opp. Da han møtte Frans dagen etter, gjenkjente han mannen fra drømmen, og han tenkte: Denne munken har nok Gud sendt for å gjenreise kirken, ikke bare kirken her i Roma, men i hele verden. Jeg vet ikke om denne historien er sann, men jeg vet at Frans representerer en svært viktig side ved et ekte kristent liv. Vi skal ikke bare tjene Gud inne i kirkerommet, vi skal også ut i verden for å vise nestekjærlighet.

Jesus understreker også dette i prekenteksten for dagen. Etter at han hadde vasket disiplenes føtter, setter han seg på plass ved bordet og sier: *"Forstår dere hva jeg har gjort for dere?... Når jeg som er Herren og mesteren, har vasket deres føtter, da skylder også dere å vaske hverandres føtter. Jeg har gitt dere et forbilde. Slik jeg har gjort mot dere, skal også dere gjøre... Salige er dere så sant dere også gjør det."* (Joh 13,12-17).

Samme dag som vi besøkte denne kirken, klarte man å velge en ny pave (se avsnittet s. 64-65) han tok faktisk navnet sitt etter den hellige Frans som står på utsiden av Laterankirken. Han har flere ganger sagt at kirkens viktigste oppgave er å ta seg av de fattige og små i verden. Så når påskefesten er over, vil han vie mye av tiden sin til å inspirere til et slikt liv. Men det viktigste for oss, er ikke at den nyvalgte paven sier dette, men at Jesus selv sa det på den første skjærtorsdagskvelden: *"Slik jeg har gjort mot dere, skal dere også gjøre."*

Det viste seg at denne nye paven endret på skikken med fotvasking av kardinaler. For første gang på århundrer ville han ikke gjøre det i Laterankirken på skjærtorsdag.. Mens han var erkebiskop i Buenos Aires pleide han å holde seremonien i et fengsel, et sykehus eller et hospits for marginaliserte. Derfor valgte han ungdomsfengselet *Casal del Marmo* i Roma, og inkluderte muslimer og kvinner blant dem han vasket. Kan budskapet understrekes tydeligere? Han gav virkelig et flott forbilde: *Den store paven vasker føttene til de ekstra små!*

LANGFREDAG på Englebroa

På langfredag skulle jeg preke over Jesu lidelseshistorie, og da kunne jeg ikke unngå å tenke på noe vi opplevde i Roma tre uker tidligere. Da vandret vi sammen en formiddag over elva Teberen på ei bro som gav oss en usedvanlig fin ettertanke om hva langfredag betyr for oss. Fotoene neste side er tatt på den broa som kalles både *Englebroen*, *Ponte san Angelo*, og også *Sukkenes bro*.

Se på det midterste fotoet, der kommer vi inn på broa sørfra, og vi ser mot den mektige borgen som heter *Castel sant Angelo*. Borgen har stått der i nesten 2000 år. Den var et slott som ble ombygget til festningsverk for 600 år siden. Den bygningen var viktig i Roma. Den som kontrollerte denne borgen, hadde byen i sin makt. Der stod vi da, prestene i Gauldal, og så mot et av de viktigste symbolene på menneskelig makt i Roma. Dere ser en av oss foran i bildet nede til venstre. Men ingen av oss husket navnene på noen av dem som hadde bodd der, om de enn hadde vært aldri så mektige.

For å komme til borgen, måtte vi gå over ei bro som også har stått der i nesten 2000 år. Det var den gamle paradebroa som alle de som ville besøke Peterskirken og Vatikanet måtte gå over når de kom sørfra. Den har også blitt ombygget flere ganger, og det viktigste skjedde i årene rundt 1670. Da dekorerte den kjente kunstneren *Bernini* broa med 10 storslagne statuer av engler, det er derfor broen nå heter *Englebroa*. På den tiden var paven i Roma en from mann, og han ville gi pilegrimene en mulighet til meditasjon og ettertanke like før de nådde det store målet og kom til Peterskirken. Her på broa skulle de kunne stanse opp og tenke over hva som er det viktigste i vår kristne tro.

Hva er det de ti englene holder i hendene sine? Dere ser to av englene på fotoene til venstre og til høyre: Den ene engelen holder er *kors*, den andre holder *innskriften* som var festet til korset: INRI – Jesus fra Nasaret, jødernes konge. De andre åtte englene holder hver sin gjenstand som hører til i Jesu lidelses historie, gjenstander som bidrog til at han led mye. En engel holder fram *tornekronen*, en *pisken*, en *den søylen* som Jesus var bundet til under piskingen, en holder fram *klærne* og *terningene* som soldatene hånet Jesus med, en holder *naglene* han ble korsfestet med og en holder fram *den lansen* han ble stukket med da han var død. To holder fram det som var til hjelp for ham i lidelsene: *Svetteduken* som han fikk tørke seg med da han bar korset og *eddiksvampen* som gav ham litt lindring.

Denne broa er stengt for biltrafikk. Her kan vi fremdeles gå og ta inn over oss hvor mye det kostet Jesus å frelse oss, hvor mye han led for oss. Kanskje vi da forstår mer av hvor mye han elsket oss?

Jeg synes det er så talende at det er store engler som bærer disse ti smertefulle minnene. Dermed vises det så klart at dette var noe som kom fra Gud over Jesus. Det var ikke en tilfeldig urett mot et uskyldig, vanlig menneske. Det var Guds vilje at detskulle skje. Det var Guds engler som kom med lidelsen. Jesus gikk frivillig inn i den for å frelse oss, for å skaffe oss soning for alle syndene våre.

Det er derfor den vesle Englebroa som viser oss hvem som er den mektigste personen i verden, ikke den store borgen. Ingen av oss husker hvem som bodde i borgen *Castel sant Angelo*, og de hadde uansett ikke mye makt utenfor Romas grenser. Men vi husker alle hvem som ble utsatt for den lidelsen som englene bærer med seg. Hans navn er kjent over hele verden. Over to milliarder mennesker er døpt til hans navn, og vi blir stadig flere. Han vant sin seier, ikke ved makt slik som borgen symboliserer, men ved å lide og dø. Derfor er den fryktelige historien vi leser hver langfredag, ikke en fortelling som bare gjør oss triste. Den gjør oss framfor alt takknemlige og glade.

LANGFREDAG **i kirken San Clemente**

Roma er en gammel by. Etter hvert som århundrene har gått, har ofte gamle bygningsrester blitt liggende, og nye bygninger er bygget oppå dem. Slik kan gatenivået noen steder ha steget med mangfoldige meter. I dag kan man derfor mange steder grave seg

ned under gatenivået og finne spennende rester fra svunne tider. Et av de mest kjente utgravningsstedene er kirken *San Clemente* som ligger litt øst for Colosseum. Der kan vi finne fine rester etter bygninger fra tre ulike tidsperioder, og sammen gir de en fin preken over hva langfredagens budskap betyr for oss kristne.

Aller nederst finner vi godt bevarte rester etter et stort romersk hus fra Peter og Paulus sin tid. Vi kan vandre fra rom til rom og se for oss hvordan det må ha vært å bo her i gammel tid. I slike hus samlet de første kristne seg til gudstjenester, noen mener at det også skjedde i akkurat dette huset! Men så ble det overtatt av folk som dyrket guden Mitra.

I et av rommene har de innredet et lite privat tempel med benker på sidene og et alter i midten. På alteret kan vi se Mitra som dreper en okse. Han framstilles som seierherre. Det var bare menn som fikk lov til å komme hit for å ofre til ham. De fleste var soldater i den romerske hær. De var på maktens side, og de ofret til den guden som i gammel tid hadde frelst dem fra syndfloden ved solens kraft!

Men så går vi opp en trapp, og kommer inn i svært godt bevarte rester etter en kirke som ble bygget på 300-tallet. Da var kristendommen blitt statsreligion, og man kunne bygge kirker helt fritt. Denne kirken ble innviet til en av Romas første biskoper, St Klemens. Han var ingen stormann på maktens side, han led tvert imot martyrdøden for sin tro i år 99. Det alteret som finnes framme i denne kirken, har ikke noe gudebilde oppå seg, men det er helt bart med et inngravert kors. For et kristent alter skal ikke brukes til å ofre til en seierrik krigsgud. Det skal brukes i tilbedelsen av en Gud som ofret seg selv på et kors. Hans offer kan deles ut i form av brød og vin fra alteret, slik at alle som tar imot kan få del i soningen og tilgivelsen. Kristne trenger ikke ofre til Gud, for Gud har ofret seg for oss!

Like før år 1100 kom normannerne og ødela store deler av Roma. Det gikk særlig hardt ut over denne bydelen, slik at også denne kirken fikk store skader. Da lå den allerede nede i ei dump med høyere gatenivå på begge sider. Derfor bestemte man seg for å gjenoppbygge kirken på ruinene av den gamle. De fylte igjen gropa, og reiste en mektig kirke som fremdeles står nokså urørt. Det kirkerommet er adskillig mer storslagent enn kirkerommet under. Her er flere sidekapeller med flotte utsmykninger. Men det aller mest betagende er den flotte himlingen som hvelver seg over alteret. Det er en 900 år gammel mosaikk som kalles "Korsets seier".

To etasjer under oss feiret Mitra-soldatene sin guds seier, som han vant med makt og ved solens hjelp. Her oppe dras øynene mot vår Guds seier, som han vant ved å ofre livet på et

kors. Korset springer fram som et livstre og seierssymbol. Fra korsets bunn vokser en frodig akantusranke som utfolder seg i 50 slynger, 25 på hver side. Fra roten renner det ut fire floder, de fire paradisdøder, de fire store elver eller de fire evangeliene, som gir vann og fruktbarhet til hele verden. Det er korset som gir verden liv!

Under dette motivet kan vi se et annet: På hver side av bildet er det en byport. Ut fra hver byport går seks og seks lam i prosesjon mot *Agnus Dei*, Guds lam, som er i midten. De fem lammene nærmest byportene på hver side er i gående stilling, mens de to lammene nærmest *Agnus Dei* har stoppet opp. De tilber Jesus, han som er lammet som ble slaktet for vår skyld!

Det er mye mer å se på denne storslåtte mosaikken, men vi har sett nok til å få med oss forskjellen til Mitradyrkelsen. Vi tror at verdens viktigste seier ikke fant sted ved et krigersk slag der makten seier. Vi tror at Guds sønn kom til jorden for å lide offerdøden for oss, slik at det fra hans kors kan renne elver som gir vekst til hele verden. Fra det kan vinrankene slynge seg rundt hele jordkloden og gi liv. Egentlig er det kirken som er symbolisert i de flotte vinrankene. I Joh. 15.1 og 5 sier nemlig Jesus: *"Jeg er det sanne vintre og min Far er vingårdsmannen... Jeg er vintreet, dere er grenene. Den som blir i Meg og Jeg i ham, han bærer frukt"*.

Også saueflokken under er et bilde på den kirken som vi tilhører. De tolv apostlene var de første lam som tilba Guds offerlam. Nå er det vi som tilhører den saueflokken som går ut fra våre byer for å tilbe ham.

6. PÅSKEDAG i Jesuskirken.

Midt i Roma ligger en svært berømt kirke. Den heter *Il Gezu*, altså *Jesuskirken*. Den er ikke blant Romas eldste, for den ble ferdig i 1582, altså for 430 år siden. Men jeg vet ingen kirke som på en så mektig måte viser oss hva påskedagens budskap kan bety for oss.

Det viktigste kommer fram i den mektige takhvelvingen, som ble malt 100 år etter at kirken ble bygget. Der lyser Jesu navn mot oss fra et intenst, gult lysfelt høyt oppe i taket. Rundt omkring ser vi engler og mennesker som strekker seg mot det navnet, og liksom suges opp mot det. Det er malt på en så fremragende

måte at det ser ut som om de svever oppover mot selve himmelen. Den effekten blir også forsterket av at det langs veggene er laget små skulpturer og malerier som også er med i det totale bildet. Mange av dem ser ned, og faller liksom nedover. De vil ikke tro på Jesus, de er fortvilet i blikket, og ser ut til å ha mistet håpet. Men de fleste av disse ser også mot Jesu navn, og strekker seg oppover. Det er som vi synger i

den kjente salmen om navnet Jesus som aldri blekner: *"Navnet Jesus, det er evig, ingen det utslette kan... Det har evnen til å samle alle sjeler inn til Gud."*

Man kan få vondt i nakken av å stå på kirkegolvet og se oppover mot denne hvelvingen i lang tid. Derfor har man plassert et kjempestort speil litt på skrått på kirkegolvet, slik at man kan stå framfor speilet, og ved hjelp av det kunne stå lenge for å suge til seg det mektige inntrykket som er laget for å overvelde oss.

Jesuittene hadde nemlig et program for slike kirkebygg. De ville demme opp for den lutherske reformasjonens framvekst i Europa. De ville ha folk tilbake til den katolske tro. Lutherske prester la vekt på å forkynne ordet klart og enkelt slik at folk kunne forstå det. Det gjorde stor suksess. Men jesuittene satset heller på å overmanne følelsene. Når folk kom inn i en kirke som gjorde et så mektig inntrykk, var det en måte å bruke lys og rom og fargeprakt på som kunne forføre mennesker til tro. Det som gjorde et så mektig inntrykk måtte vel være sant? De ville at folk flest kunne føle i hjertet det som vi i dag synger i det kjente refrenget: *"Navnet Jesus må jeg elske, det har satt min sjel i brann. Ved det navnet fant jeg frelse, intet annet frelse kan."* I Jesus-kirken i Roma kan vi altså stå foran det store speilet og la oss overmanne: Dette håpet gav påskedagen oss! Nå er Jesu navn blitt et navn som lyser mot oss fra himmelen, slik at det kan dra oss helt inn til det fullkomment gode livet i Guds evige rike!

De fleste katolske kirker har også sidekapeller på hver side av hovedskipet. Det kan være flere av dem på hver side, og noen kapeller har også gravmonumenter knyttet til seg. I Jesuskirken er det jesuittenes to største grunnleggere som har fått sine æresgraver. Deres kapeller danner selve tverrskipet i kirken.

I det ene tverrskipet har vi det mektige kapellet hvor ordenens grunnlegger, *Ignatius av Loyola*, er gravlagt. I det andre tverrskipet har vi graven til den aller største av misjonærene deres: *Frans Xavier*.

Begge disse levde sine liv på en måte som har inspirert millioner av kristne i mange hundreår etterpå. Ignatius skrev ei berømt bok med *Åndelige øvelser*, som ble trykket i stadig nye opplag og preget fromheten til utallige katolske kristne i mange hundreår. Frans Xavier dro som *misjonær til Japan og Kina*, og inspirerte andre til å virke i India, Etiopia, Kongo og Canada.

Dette har også med påskedagens budskap å gjøre. Vi tror at den Jesus som overvant døden, lever i dag. Han vil ikke bare dra oss mot det evige riket hos Gud etter døden. Han vil også støtte oss til tjeneste i verden mens vi lever her. Nå kan vi be om Guds hjelp i Jesu navn, og det gir oss store muligheter. Vi har en levende Jesus som kan styrke oss til å leve for ham. Det er ikke noe mål å gjøre en like fremragende innsats som Ignatius og Frans. Målet er å bruke de evnene og kreftene vi har fått, i tjeneste for en levende Jesus.

Når vi besøker Jesus-kirken i Roma, kan vi altså la oss inspirere på to måter: Vi kan først stille oss ved speilet og se mot taket hvilket stort håp påskedagen har gitt oss. Deretter kan vi snu oss mot alteret og gå innom de to store sideskipskapellene, for å bli påminnet om en annen viktig side ved påskedagens budskap: Siden Jesus lever, kan han gi oss kraft til å gjøre tjeneste for ham med de evnene og anleggene som vi har fått.

7. PÅSKETID i Santa Costanza

Både på andre påskedag og søndagen etter, får vi høre fortellinger om hvor overrasket folk ble første gang de møtte Jesus levende. Det var for utrolig til å være sant. Derfor trengte de tid for å kunne ta til seg realiteten. Jesus viste seg for disiplene ved flere anledninger over et tidsrom på 40 dager. I løpet av den tiden ble de trygge i troen på Jesu oppstandelse.

Vi har nettopp vært i Jesus-kirken i Roma. Den er et flott eksempel på et høydepunkt i utviklingen av troen på Jesus. Sterkere kan ikke oppstandelsestroen finne sitt kunstneriske uttrykk. Men det tok tid før kirkekunsten kom så langt. De første hundreårene var kristne mer forsiktige. De trodde full og fast på Jesu oppstandelse, men de hadde ennå ikke utviklet sterke, kunstneriske uttrykk for det. Dersom vi besøker den kjente gravkirken *Santa Costanza* i utkanten av det gamle Roma, får vi et svært talende eksempel på det. Vi er helt i starten av en utvikling, og vi kan se det på tre måter.

I. Det var keiser Konstantin som gjorde kristendommen til begunstiget religion i år 324. Han hadde en datter som var oppkalt etter ham: Konstansa. Hun ble gift to ganger. Etter at første mannen døde, ble hun gift med Gallus, og de bosatte seg i Syria i Antiokia for å herske over den østlige delen av det romerske imperiet. Sammen fikk de en datter, og de gav henne navnet *Anastasia*, som betyr "Hun som skal stå opp igjen". Dette viser at skikken med å gi sine barn kristne navn, er svært gammel. Dette pikenavnet ble ofte gitt til greske jenter som ble født ved påsketider. Dermed kunne denne datteren være et levende vitnesbyrd om Jesu oppstandelse og troen på at hun selv en dag skulle stå opp til evig liv. Hver gang noen sa navnet hennes, minnet de hverandre på det.

2. Konstansa døde allerede i år 354, fordi hun fikk en plutselig og høy feber. Hun ble ført tilbake til Roma, der hennes far for mange år siden hadde startet byggingen av en gravkirke for henne. Den kirken står i Roma den dag i dag, og er en av de aller eldste kirkene som er bevart. Derfor er den et sterkt vitnesbyrd over hvordan en av datidens rikeste kristne personer ønsket at datteren skulle gravlegges. Det første som slår oss når vi kommer inn i det runde rommet, er at det er fullt av vakre ornamenter i både golv og tak, og at en kopi av Konstansas gravkiste lyser mot oss fra en stor platting. Vi ser utallige vinstokker slynge seg hit og dit. Vi ser ulike dyr, blomster og mange fugler. Tilsvarende figurer ble brukt i dyrkelsen av vinguden Bacchus. De symboliserer fest og glede og ble ofte brukt i rikmenns hus rundt i landet. Det er altså velkjent symbolikk som brukes, men her får det en ny tolkning, for nå symboliserer den trolig gleden i Guds evige rike. Kisten lyser mot oss i rødlig porfyr, en av de sjeldneste steinene som finnes. Det nye Jerusalem beskrives i Åpenbaringen 21 som en by omgitt av de vakreste perler.

200 år senere bestemte man seg for å gi rommet en tydeligere, kristen symbolikk. Derfor finner man i dag to malerier i det buede taket, og de er de eldste eksemplene vi har på at Jesus males som allherskeren i universet. Han er den oppstandne som sitter på sin trone, og som alle må bøye seg for. Det var ikke nok å se nye symbolske meninger i den vanlige ornamentikken. Man følte et behov for å male direkte motiver av den man trodde på. Senere utviklet den skikken seg over hele Europa, slik at Jesus som allherskeren ble et svært vanlig motiv som vi finner overalt.

3. Når vi kommer ut av kirken og snur oss mot venstre, ser vi noe som har forundret forskere i årevis: Vi ser en stor plen med rester av en høy mur rundt. I alle år har man trodd at det var rester etter en stor kirke som lå her, men man kunne ikke finne andre rester enn disse murene. Hvor var kirken blitt av? I dag har man en helt annen forklaring på hva dette stedet har vært.

Dersom vi går forbi hagen og inn i den nye hovedkirken som står på stedet, kan vi komme oss ned i de gamle katakombene som ligger her i tre etasjer. Det var der, dypt under jorden, at kristne i gammel tid gravla sine døde. I Romas utkanter finnes mange slike underjordiske gravanlegg. Men når kristendommen ble statsreligion, hadde man ikke lenger behov for å skjule gravplassene sine. Nå kunne man anlegge graver i friluft, og det er det man antakelig har gjort her: Man har bygget en høy mur omkring et vakkert hageanlegg, kanskje inspirert fra det som står i Åpenbaringen 21, at en høy mur skal omgi det nye Jerusalem. Da får gravskikkene en ny betydning: De døde gravlegges ikke lenger i mørke huler, men i frodige hager, som et symbol på at de venter på å vekkes til liv slik at de kan leve evig i den fullkomne hagen!

Det tok altså noen hundreår før kristen kunst og skikker knyttet til døden fikk tydelig forkynnende trekk. I Roma kan vi på et sted se utviklingen: Bruken av vanlig ornamentikk ble erstattet av tydelige Kristus-motiver. Gravlegging i mørke ganger under jorden, ble erstattet av gravlegging i Paradishager. Det er det som er det normale på altertavler og gravplasser i Norge i dag.

PÅSKETID i Pantheon

I starten av mai feirer vi fred og frihet her i Norge. For 70 år siden kapitulerte den tyske krigsmakten, og siden har vi hatt 70 år med sammenhengende fred i landet. Det er en stor gave. Jeg for min del har aldri opplevd krig, jeg har hele livet kunnet bo i et trygt og fritt land. Det er en stor gave, som jeg er svært takknemlig for. Likevel: Heller ikke Norge er et fullkomment land, der det er like lett å leve for alle. Også her i landet har mange det vondt på ulikt vis. Den perfekte fred og frihet vil vi aldri kunne klare å skape. Vi har grunn til å takke Gud mye for alt det fine vi har her, men det er alltid mer å lengte etter.

Da vi prestene fra Gauldalen var på studietur til Roma før påske, besøkte vi et svært kjent bygg som skulle symbolisere verdensfreden. Det er det aller eldste bygget i Roma, det eneste som er bevart fra 100-tallet etter Kristus. Det heter *Pantheon*. Nå er den en kirke og symboliserer Guds verdensmakt, men da den ble bygget skulle den symbolisere romernes verdensmakt. Bygningen er nemlig konstruert slik at når vi står inne i den, står vi i verdens sentrum.

Det var keiser Hadrian som sørget for at dette imponerende verket ble bygget for 1900 år siden. Det er så sinnrikt konstruert med så stor matematisk nøyaktighet, at det ikke er mulig å bygge det bedre i dag. Tempelet fikk en kuleformet kuppel over en stor sal. Den kuppelen har en diameter på 43,3 meter, og den rager også nøyaktig 43,3 meter over golvet! Nederst er veggene 8 meter tykke, mens de blir smalere oppover i

kuppelen, og der er det også blitt brukt lettere steiner som er hulet ut i et fint mønster, slik at den ikke faller sammen. Kuppelen står av seg selv uten noen støttesøyler. Ingen vet hvordan de fikk ti å bygge det. Øverst er det et stort hull som er 8 meter bredt, og her slippes sollyset inn, og også regnet på regnværsdager. Det er som om vi står på innsiden av jordkloden! Det er som om vi står i jordens sentrum. Hva er det vi ser da?

De første 500 årene var Pantheon et *tempel*. Navnet var gresk, og betyr "*alle Guder*". Det var bygget som et sted der alle verdens guder kunne tilbes. For 1900 år siden var nemlig Romerriket på høyden av sin makt. De hadde kriget seg til å kunne herske over hele Middelhavskysten, langt inn i Orienten og langt nordover i Europa. Den romerske keiseren var verdens mektigste mann. Da ville han bygge et tempel der alle guder fra hele verden kunne tilbes, for han tenkte: Det kommer disse gudene til å bli så takknemlige for, at de vil støtte oss! Keiseren ville ha hjelp fra alle romerske, greske, afrikanske og orientalske guder, og derfor ville han ha et sted i Roma der alle sammen kunne vises ære og tilbes.

Ved hovedinngangen tronet keiser Augustus, han som regnes som den keiseren som skapte den romerske fredsperioden. Langs veggene nede er det syv nisjer, og der stod statuer av de syv planetgudene. Øvre sone har tolv hovedfelt, og der stod de tolv stjernetegnene i rekke og rad. Ellers var det statuer av og henvisninger til alle slags guder rundt omkring. Da det bygget ble ferdig, kunne den romerske keiseren gå omkring på golvet og være skikkelig stolt: Jeg hersker over det meste av verden, og alle verdens guder vil støtte meg så sant jeg respekterer dem.

Men det kunne ikke fortsette slik. Ingen mennesker kan få så stor makt at de hersker over alle andre i lange tider. Også Romerriket begynte å smuldre opp. Også keiserne begynte å tape på mange fronter. Det store riket ble delt i år 400, så ble makten flyttet til Konstantinopel, og dermed gikk det nedover med Roma. Den makten som er bygget på kriger og vold, kan aldri bli værende i denne verden. Nå mistet Pantheon-tempelet sin betydning: Hvorfor skulle de tilbe alle guder der nå, når de likevel ikke fikk noen hjelp av dem?

Det som ofte skjedde med romerske templer, var at de ble revet, og så ble søylene og steinene brukt på nytt i kirkehus som ble bygget fra grunnen. Men heldigvis rev man ikke Pantheon. For der tenkte man annerledes. Den ene Gud som vi kristne tror på, blir ofte kalt for *Pantokrator*, som betyr *Allherskeren*. Derfor valgte de å beholde bygget, og i stedet for at det var et tempel for alle guder, så ble det en kirke for Allherskeren! Da måtte det møbleres annerledes. Man måtte rense bygget for alle gudestatuer og maktsymboler, og man fjernet keiser Augustus. Hva skulle man sette i stedet?

Når vi nå går fram til alterpartiet i kirken, ser vi stort alterbord med syv store lysestaker på. Sjutallet kan symbolisere at den tre-enige Gud hersker over alle fire verdenshjørner. Jesus sa en gang: Jeg er verdens lys! På alteret ser vi et symbol på det: Det lyser fra den treene Gud, og det lyser fra alle fire verdenshjørner. Men hva er det for et lys som Jesus lar skinne mot oss?

Her framme er ikke Gud framstilt med stor makt. Over alteret ser vi et lite maleri av *Jesus som barn* på Marias fang. Den store Gud kom til oss som et lite barn! Over maleriet ser vi et buet tak med *mange kors*. Den store Gud kom til oss for å dø på et kors! Kan det være noe lys å glede seg over?

Det mest betagende ved denne kirken, er likevel noe som vi ikke kan se, fordi det ligger i små hulrom under golvet. Da man fjernet alle gudebildene i år 608, samlet man sammen beinrester av martyrer i store vogner. De fant man i gravkamre utenfor bymuren. Man fylte hele 28 vogntog med beinrester, kjørte dem til Pantheon, og gravla dem under kirkegolvet. De byttet ut statuene av mektige guder med beinrester fra alminnelige folk uten store navn, folk som hadde trodd på Jesus og måttet lide døden for det! Dermed markerte de to ting:

Den kristne Allherskeren, han er en *Gud for vanlige folk*, folk uten store navn, folk som strever med livet i helt vanlige hverdager, folk som altfor ofte må tåle forfølgelse og motstand. Kristen tro setter vanlige folk i sentrum, folk som deg og meg! Før stod praktfulle statuer i kirken, med flotte og fullkomne kroppsformer. Nå ligger ben fra vanlige folk der, folk som verken var super-atleter eller berømte.

Dessuten har den kristne troen et stort håp å gi oss. Disse døde ben skal en gang *vekkes opp til nytt liv*. Jesus har seiret over døden. Derfor

er det ikke her i verden at kristne ser fram til å få bo i et fredelig verdensrike. Det skal skje etter døden. Det er Gud, ikke vi mennesker, som skal opprette det evig gode riket der kjærligheten skal rå. Derfor har vi kristne et håp å se fram til som er helt annerledes enn det romerne hadde: De trodde de levde i et fredsrrike som styrte hele verden, men det gjorde de ikke. Vi kristne tror at Gud en gang skal opprette sitt evige rike på den andre siden av dødens grense, og det kommer til å skje en gang. Vi kommer ikke til å bli skuffet.

Pantheon-kirken i Roma minner oss om hvor stort påskebudskapet er: Der ser vi over alteret en Gud som kom til oss som et lite barn og som døde på et kors. Og under golvet ligger 28 vognlass med beinrester av døde, kristne søsken. De venter på den store dagen da det samme skal skje med dem som med Jesus på påskedagen: De skal vekkes opp fra gravene til et nytt liv i Guds fullkomne fredsrrike. Det som de romerske keiserne ikke klarte å gi verden, det skal Gud gi oss på en måte som vil ta pusten fra oss!

Dermed kan vi snu oss fra alteret og se opp mot det store hullet i taket. Derfra strømmer dagslyset inn i kirkerommet. Det er slik påskebudskapet kan strømme ned fra himmelen inn i våre liv på jorden. Det lyser håp fra det budskapet. Vi vil aldri kunne skape et evig fredsrrike her på jorden. Men Jesus har stått opp fra graven. Han har makt til å kunne skape et evig godt fredsrrike på den andre siden av dødens grense! Det skal vare mye lenger enn 70 år, det skal vare evig!

PINSEDAG **på St. Petersplassen**

Ordet "pinse" betyr *den femtiende*, fordi pinsedagen kommer sju uker etter påskedagen. Nå tar påsketiden definitivt slutt.

Derfor kan det passe å avslutte påskebetraktningene fra Roma med å fortelle om noe som skjedde mens vi var der, og som har påfallende fellestrekk med det som skjedde den første pinsedagen. Vi vet at den gangen stod Peter fram foran en stor folkemengde i Jerusalem. Han forkynte om Jesus så frimodig at 3000 ble overbevist og lot seg døpe.

Da vi var i Roma, var det Petersplassen som var arenaen for det som hendte. Vi kom dit på formiddagen den andre dagen, men da var Peterskirken stengt. I stedet for å slippe inn i kirken, kunne vi på storskjermer følge en prangende gudstjeneste inne i den: Vi var nemlig havnet midt oppe i pavevalget. 170 kardinaler fra hele verden feiret messe, før de skulle vandre inn i det Sixtinske kapell for å bli enige om hvem av dem som skulle bli den nye Peters etterfølger. På taket av det kapellet kunne vi se at de hadde klargjort ei pipe. Dersom de ikke klarte å bli tilstrekkelig enige, ville det to ganger om dagen stige svart røyk fra den pipa. Dersom en kandidat fikk tre fjerdedels flertall, ville det stige hvit røyk opp. Vi så altså starten av den prosessen, noe som medførte to timer ekstra køståing før vi slapp inn i Peterskirken.

Siden forsøkte vi å følge med, men til de aktuelle tidspunktene var vi på steder i Roma der pipen ikke syntes. Om ettermiddagen siste dagen var det tre kolleger som sa: "Vi vil oppleve dette, vi vil se røyken med egne øyne". Jeg var ikke en av dem. Siden jeg var sikker på at røyken ville bli svart, ville jeg heller se andre attraksjoner.

Da mine tre kolleger tok oppstilling på plassen litt før den svarte røyken skulle komme, skjedde det ingen ting. Det var påfallende. Dermed spredte ryktet seg raskt i Roma: Kanskje er de blitt enige i løpet av to dager? Folk strømmet til.

I løpet av halvannen time samlet det seg faktisk over 100 000 mennesker på plassen i stor forventning. Omsider steg røyken opp. Den var hvit! Det vakte stor begeistring, men enda gikk det over en time før den nye paven kom ut på balkongen og kunne holde sin første tale som pave til store klappsalver fra forsamlingen. Nå hadde over en milliard kristne fått sitt nye, åndelige overhode. Det var litt av en begivenhet.

Det var håpet om hvit røyk som lokket titusener av Romas innbyggere til Petersplassen den kvelden. På den første pinsedagen var det suset av en kraftig stormvind som lokket Jerusalems innbyggere til den store plassen foran huset hvor disiplene var. De fikk se mer enn hvit røyk fra ei pipe, for de fikk se ildtunger over hver av disiplene. Mens mine tre kolleger måtte høre på en pave som talte på italiensk, et språk de ikke forstod, kunne alle tilflyttere i Jerusalem høre disiplene tale på det språket som de var vokst opp med, mange ulike språk samtidig. Mens de på Petersplassen kunne juble over Peters nye etterfølger, kunne man første gangen høre Peter selv tale så overbevisende at 3000 bestemte seg for å bli kristne.

Det kan virke imponerende at over 100 000 var til stede i Roma, og at TV-kameraer fra kringkaster i mange land kunne involvere seere over hele verden i det som skjedde, samtidig som det skjedde. Men resultatet av det første pinseunderet var nok ennå mer imponerende: Fra den dagen dro kristne i Åndens kraft rundt i hele den da kjente verden, slik at kirken kunne bli stasreligion i hele det romerske riket bare 300 år senere. I dag er vi over to milliarder mennesker som er døpt, og som dermed har fått Åndens kraft. På den første pinsedagen fikk vi mer enn en pave som kan lede halve kristenheten noen år på sine gamle dager. Vi fikk en Ånd som kan befeste den tro i oss at Jesus er verdens frelser som kan gi oss evig liv!

C: Praha med himmelbroen

I: BYPERLE OG HIMMELBRO

Praha er en praktfull by. Der kan man vandre gatelangs på kryss og tvers i sentrum, og hele tiden være omgitt av gamle og stilfulle bygninger; noen mer storslåtte, noen eldre enn andre. Men severdigheten framfor alle severdigheter i byen strekker seg over elva Moldau. Den kalles av mange for Prahas hjerte. Det er den storslåtte Karlsbroen. Den er skjermet for biltrafikk, slik at den er full av folk hele dagen og langt utover nettene. Den er over en halv kilometer lang og nesten 10 meter bred. Den hviler på 16 mektige buespenn og har høyreiste tårn i begge ender.

I nesten 500 år var den byens eneste bro over elva, helt fra ca 1370 til 1841. Selv de største flommer har bare klart å påføre den små skader som lett kunne repareres. Det er denne broen

som har gjort det mulig for folk å komme seg trygt over elva fra både Gamlebyen og Nybyen til den siden der Borgen med den mektige Vituskatedralen ligger på en høyde.

For meg er denne broen blitt mer enn en turistperle. Den har en spennende historie knyttet til seg, og er utsmykket på en så flott måte, at den er blitt et sterkt, kristent symbol for meg.

Det er ikke unaturlig å se etter kristen symbolikk i Praha. Det var etter sigende hertug Borivoj som grunnla borgen mot slutten av 800-tallet. Allerede da utstyrte han borgen med et lite Maria-kapell, og han var opptatt av å drive kristen misjon i hele Böhmen. Praha ble senere et viktig senter for den reformatoriske bevegelsen i Europa. Det begynte med Johan Hus sin innsats på starten av 1400-tallet, over hundre år før Luther virket. Det er også slik at de viktigste politiske lederne på 1900-tallet ønsket å skape et samfunn der kristen nestekjærlighet var sentral. Det gjaldt både Masaryk som var president fra 1918 til 1938 før nazismen overtok, og det gjaldt Vaclav Havel som i en årrekke var sentral i motstanden mot kommunistene, og som ble president i 1989 etter en usedvanlig fredelig revolusjon. Den kristne tro har altså vært en viktig bærebjelke i denne byens historie.

Det finnes en måte å forklare kristen tro på som jeg antar at er velkjent for de fleste. Vi kaller den for "*broillustrasjonen*". Den er en fortelling som kan inndeles i fem episoder: (1) Gud skapte i sin tid en fullkommen verden der mennesker levde i kjærlighet både med Ham og med hverandre. (2) Så kom syndefallet som resulterte i at det gode fellesskapet med Gud ble ødelagt, slik at det ble som om Gud og mennesket lever på hver sin side av en stor og dyp kløft, og slik at menneskene altfor ofte også lever i fiendtlighet mot hverandre. (3) Men mennesket lengtet

etter Gud, og forsøkte på mange måter å bygge en bro over kløften tilbake til ham, enten ved sterk fromhet eller gode gjerninger av mange slag, men ingen selvbygde broer kunne rekke langt nok. (4) Da Jesus døde på korset, tok han på seg alle menneskers synder slik at syndens skyld ikke lenger trenger å skille oss fra Guds kjærlighet. (5) Derfor kan vi tenke oss at de vannrette korsarmene er som et brospenn over den dype kløften, slik at hver den som tror på Jesus, kan vandre trygt over den. Fellesskapet mellom Gud og mennesker er gjenopprettet, og det medfører også at forholdet mennesker i mellom kan bli mer preget av kjærlighet.

Nå har denne Jesusbroen vært tilgjengelig for oss i nesten 2000 år, og mennesker over hele jordkloden har så å si blitt døpt til å vandre over den åndelige kløften til Guds kjærlighet. I Praha var det Karlsbroen som i nesten 500 år var den eneste mulighet for byens innbyggere til å komme seg trygt over en over 330 meter bred og mektig elv. Dette er en sammenligning som halter på mange måter, men Karlsbroens historie og særtrekk kan sette lys på viktige sider ved den himmelbroen som Jesus har bygget for oss. Kanskje kan den hjelpe oss til å se velkjente sider ved kristen tro fra en ny synsvinkel?

2: EN USEDVANLIG BYGGEBRAGD

Det var en bragd av rang å bygge en så mektig og sterk bro for over 600 år siden:

Den gamle *Judithbroen* ble så skadet av flom i 1342, at den måtte rives og en ny bygges fra grunnen av. Det var en stor utfordring. Det tok mange år bare å rive restene etter den gamle broen i ei elv med så stri strøm.

Deretter måtte den nye bygges opp med enda mer solide fester. Det tok faktisk hele 45 år å fullføre den, men broen kunne tas i bruk lenge før den var ferdig i alle deler. Vi kunne ikke oppnådd et bedre resultat i dag, selv om vi har tekniske hjelpemidler som de ikke kjente til den gangen.

Jesu himmelbro tok det bare tre dager å fullføre, men det var også en bragd av usedvanlig rang:

Det gamle stengselet mellom Gud og mennesker ble fjernet ved Jesu død på langfredag. Det er mange som har blitt drept på et kors slik som han ble det. Men Jesus var Guds sønn, og han gjennomled en smerte som er noe av den verste tortur det går an å oppleve. Frelsen på korset var virkelig dyrekjøpt. En av statuene som står på Karlsbroen er et krusifiks med motiv fra Golgata. Det har vært slik helt fra 1361, så det var noe av det første som kom opp. Det har hatt noe ulike utgaver opp gjennom årene. Det første var av tre, men nå står en hel Golgatagruppe vakkert uthogget i stein på sørsiden av broen.

Det nye fundamentet ble lagt ved Jesu oppstandelse fra de døde på påskedagen. Det var også en usedvanlig hendelse, siden noe tilsvarende aldri har skjedd med noe menneske verken før eller siden. Men fordi Jesus var Guds sønn, kunne han overvinne døden, og dermed bli ei bro over til evig liv hos Gud for alle som vil benytte seg av den.

Det er to detaljer i byggingen av Karlsbroen som er svært spesielle:

Før det første var kong Karl svært opptatt av å starte arbeidet på en gunstig tid. Han spurte faktisk en astrolog om råd i den

anledning, og fikk til svar at byggingen burde starte på et tidspunkt som tilsvarte tallrekken 1 3 5 7 9 7 5 3 1. Det er en kraftfull tallrekke av oddetall som stiger mot 9 på midten og synker i motsatt rekkefølge på den andre siden. Dette betyr at arbeidet burde starte i året 1357, på den 9ende dagen i den 7ende måneden kl 5.31. Dette rettet Karl seg etter, og den morgenen stod folk tidlig opp slik at han selv kunne legge den første steinen i manges påsyn!

For det andre var han opptatt av at steinene skulle mures med en mørtel som var ekstra sterk. Han fikk råd om at dersom mørtelen ble blandet med ferske egg, ville den bli ekstra holdbar. Derfor påla han bøndene i et stort nærområde gjennom mange år til å levere egg i store antall til byggeprosjektet. Det er mange som har stilt seg tvilende til om denne opplysningen kunne være sann. Men en undersøkelse for noen år siden klarte faktisk å påvise eggrester i mørtelen.

Begge disse detaljene har sin motsvarighet i den himmelbroen Jesus bygget.

Jesu død og oppstandelse skjedde også på den rette tid, nemlig under jødenes påskefeiring. Jesus døde på den dagen da påskelammene ble slaktet i tempelet, den dagen de feiret at de ble frigjort fra slaveriet i Egypt og kunne begynne vandringen mot det lovede landet. Guds frelseshistorie henger sammen. Nå var tiden kommet for den avgjørende frelseshendelsen, og det nye offeret ble gitt på en svært bestemt dag i jødenes festår. Men her er mer enn som så. Siden denne kvelden var bundet til en bestemt dato, kunne det variere fra år til år hvilken ukedag den fant sted på. Akkurat dette året skjedde det på en fredag, altså kunne Jesus hvile i graven hele sabbaten, som alltid er

en lørdag. Når han stod opp på den tredje dag, som profeten Hosea omtaler som den store frelsesdagen (Hos 6,2), skjedde det altså på det som den gang var den første dag i den nye uken. Det kan også tolkes som den åttende dagen, altså en dag som ligger utenfor den vanlige tiden, en dag som innevarsler den nye tidsalderen. Det passer utrolig godt med betydningen av Jesu oppstandelse: Når Jesus bryter dødens makt, innevarsler han at alle gamle sjudagersuker er slutt, og at den åttende dagen skal bringe en ny tidsalder med evig hvile!

Den viktigste hendelsen er nok Jesu oppstandelse fra de døde. Det er den som gjør at frelsesverket har varig verdi og aldri kan rokkes. Det har vært vanlig i hundrevis av år å markere det med å blåse ut innmaten av egg, slik at skallene kan farges eller dekorerer, og innmaten spises. Egget er blitt et livssymbol. Når kyllingen er inne i egget, er den som i et lite fengsel. Når den sprenger seg ut av egget, kan den utfolde seg i en helt ny virkelighet.

Karlsbroen var en usedvanlig byggebragd både når det gjelder størrelse og styrke. Den ble påbegynt i rette tid og forsterket ved bruk av egg. Jesu himmelbro er resultatet av en enda større frelsesbragd. Den ble gjennomført på to symbolsk viktige dager og feires hvert år ved bruk av egg som livssymbol.

3: EN USEDVANLIG BYGGHERRE

Det var ingen hvemsomhelst som satte i gang arbeidet med Karlsbroen. Uten å føre store kriger, oppnådde Karl den IV først å bli konge av Bøhmen i 1346, og deretter ble han i 1355 kronet til keiser i det romerske rike i Roma. Han regjerte som

keiser i 23 år til han døde i 1378. I løpet av denne tiden hadde han rukket å gjøre Praha til et maktsenter, og et senter for det ypperste av tidens lærdom, kultur, kreativitet og religionsliv. Han er særlig kjent for fire ting i tillegg til brobyggingen: Grunnleggelsen av universitetet og Nybyen, byggingen av Hungermuren og påbegynnelsen av Vituskatedralen.

Universitetet og Nybyen ble utviklet på østsiden av broen. Det var her folk flest skulle bo og leve på en god måte. *Universitetet* ble opprettet i 1347, og man underviste i de fire fagene teologi, jus, medisin og filosofi. Det ble ansatt dyktige lærere, og studenter strømmet til fra hele Europa. Etter 30 års drift underviste 200 lærere rundt 1000 studenter. Karl organiserte det på en helt særegen måte, slik at alle fag og nasjoner skulle kunne samarbeide godt. Dette viste seg å være for idealistisk, slik at sterke spenninger etter hvert preget miljøet. Det siste kan ikke Karl ta ansvar for, for hans visjon kunne ha fungert godt dersom de ansatte ikke hadde vært så opptatt av å sikre egne posisjoner.

Når så mange nye skulle bo i byen, innså Karl at Gamlebyen ble for liten. Derfor anla han *Nybyen* mot sør på en planmessig og gjennomtenkt måte med et velutviklet gatesystem. Han lokket med at de som bygget der, skulle få skattefritak i 12 år, og han ansatte mange arbeidere for å utføre fellesarbeidene, særlig med å bygge en ny bymur.

Det viste seg at arbeidet gikk mye raskere enn forventet, og plutselig stod hundrevis av arbeidere uten arbeid. Det var en katastrofe for dem og deres familier. Da fant Karl på at han ville bygge en ny mur også på sørsiden av byen på den andre siden av elva. Den hadde ingen annen hensikt enn å forhindre

at arbeiderne sultet i hjel. Muren står der fortsatt, og den kalles *Hungermuren*. Den er et minne om en keiser med sans for sosialarbeid og nestekjærlighet mot nødlidende.

Til sist vil jeg nevne at Karl også anså det som viktig å ruste opp borgen på høyden på vestsiden av broen. Midt i borgen realiserte han en stor drøm: Han satte i gang byggingen av den storslåtte *Vitus-katedralen*, som i dag ruver i Prahas bybilde med sine mektige tårn. Der fikk han anlagt et sidekapell som skulle gi en visjon av det himmelske Jerusalem, med gull, glass og kostbare edelsteiner slik det beskrives i Johannes åpenbaring. På en mosaikkvegg på utsiden fikk han også plassert en stor illustrasjon av den siste dommedagen.

Det var altså en usedvanlig klok byggherre som stod bak Karlsbroen. Han hadde sans for at mennesker skulle søke lærdom, at de skulle bo godt, at nødlidende måtte få hjelp og at de trengte et mektig gudshus som minnet dem om det evige målet de var på vei mot.

Jeg kan ikke unngå å tenke på at Jesus, byggherren bak himmelbroen, hadde tilsvarende anliggender. Han nøyde seg ikke med å anlegge selve himmelbroen i påskebegivenhetene. Før det skjedde, hadde han i tre år reist rundt i Israel og blitt kjent for to ting: Han prekte om og om igjen om Guds vilje for dette livet og om håpet om det evige Gudsrike. Han la stor vekt på å oppmuntre folk til å leve på en god måte i forhold til hverandre. Det viktigste av dette er samlet i Bergprekenen i Matt 5-7. I tillegg viste han en nestekjærlighet som ingen hadde sett make til: Han helbredet store mengder syke, og han inkluderte foraktede syndere. Han overgikk nok Karl både i det å vektlegge kunnskap, nestekjærlighet og det å forkynne Guds evige rike.

Denne vesle Jesusstatuen står i et spiserom fra middelalderen i et hotell på vestsiden av elva

Det er altså ikke uten grunn at det står en storslått statue av Karl på en åpen plass ved det østre brofestet i Praha (se foto s. 72). Hans virke ruver i Prahas historie. Men når det gjelder statuer og bilder av Jesus, finnes de overalt i verden i store og små utgaver, for denne brobyggeren har fått betydning for milliarder av menneskers liv gjennom 2000 år.

4: USEDVANLIGE FORBILDER

Det står et viktig bibelvers i Hebr 12,1: *"Derfor, når vi har så stor en sky av vitner omkring oss, så la oss legge av alt som tynger, og synden som så lett fanger oss inn, og med utholdenhet fullføre det løpet som ligger foran oss"*. Den som vandrer over Karlsbroen, opplever dette på en svært konkret måte, for med jevne mellomrom finner vi statuer av ulike helgener, 15 på hver side av broen.

De fleste statuene ble plassert der i overgangen mellom 1600 og 1700 tallet. Vær og vind har tæret på dem, slik at originalene nå er plassert trygt på Nasjonalmuseet, mens nøyaktige kopier er hugget til og står på broen i dag. Her kan vi se et bredt utvalg av berømte kristne vitner som har gått foran oss og gitt oss et

forbilde i kristent trosliv. Vi kan se blant annet Josef, Jesu far og Johannes døperen fra det Nye testamente. Vi kan se berømte kirkefedre som Augustin og Frans av Assisi. Vi kan også se mange av de helgenene som var populære blant folk flest på den tiden da statuene ble laget. Den som kjenner til historiene deres, kan gå fra statue til statue med ettertanke for å la seg inspirere.

Den mest kjente statuen står på nordsiden nær midten av broen. Den er av presten Johan av Nepomyk som i sin tid var dronningens skriftefar. Ved foten av statuen finner vi to relieffer i bronse: Det ene viser at han hører på dronningens skriftemål. Det andre viser at han blir kastet utfor broen ned i den strie strømmen, noe som medførte at han druknet, for folk flest var ikke svømmedyktige på den tiden. Han er kjent og beundret for sin trofasthet mot prestekallet. Kongen forsøkte nemlig å tvinge ham til å røpe hva dronningen hadde betrodd ham i skriftemål, for han mistenkte henne for å drive et renkespill bak hans rygg.

Johannes av Nepomyk kunne selvsagt ikke gjøre det, selv ikke etter at han ble truet med å kastes utfor broen som straff. Han viste trofasthet mot kallet like inn i døden, og på Karlsbroen har man spesielt merket av det stedet man antar at han satte sin fot siste gang i 1393 før han ble kastet ut i elva. Dersom man går nær bronserelieffene, ser man at deler av dem er svært blanke. Det skyldes at folketroen sier at dersom man tar på et av bildene, kan man ønske seg noe godt, og det vil gå i oppfyllelse.

Våre katolske søsken har et annet forhold til helgener enn oss lutherske kristne. De kan gå til statuene og be om helgenenes forbønn. Vi retter bønnene våre direkte til Jesus, og tror at det er nok, men vi kan likevel ha dem som forbilder og inspirasjon i det livet vi lever. Egentlig er alle som har levd et kristent liv i tro, og som nå er døde, blitt helgener for oss. Det finnes tusenvis av kristne som vi kan inspireres av, enten vi kjenner dem fra familien, eller vi kan lese om dem i bøker, eller de er slike som kirken har framhevd på en spesiell måte. På Karlsbroen står 30 av dem og gir sitt ordløse vitnesbyrd til enhver som har tid til å lytte.

5: TO USEDVANLIGE BROFESTER

Når vi går over broen fra Gamlebyen mot borgsiden av elva, går vi gjennom to mektige tårn. Hvert av dem kan vi gi en sterk symbolsk verdi.

Det østre brofestet har det mektigste tårnet. Når vi går under det, ser vi ei luke i taket over oss. Fra den åpningen kunne man i gammel tid senke en kongekrone likesom fra himmelen. Den nye kongen satt på en staselig hest mens kronen ble senket ned på hodet hans. Så kunne kronen frigjøres fra tauene, og kongen kunne ri høytidelig over broen mens folket jublet rundt ham: De hadde fått en ny konge!

Noe tilsvarende har skjedd med oss da vi ble døpt. Da ble vi tatt opp i den kongelige Guds familie. I stedet for kongekrone, ble det øst vann tre ganger over hodene våre. Slik begynte vi livsreisen vår som kristne mennesker på vei over himmelbroen. Peter sier at vi ble med i et *"kongelig presteskap"* (1 Pet 2,9).

Denne dåpen er en sikker grunn for troslivet. Uansett hvor langt borte fra Gud vi kan komme til å leve, har vi alltid muligheten til å vende tilbake til dåpens nåde, og få igjen vår kongelige verdighet. Det østre brotårnet har også vært et sikkert feste. Under tredveårskrigen forsøkte svenskene å erobre Praha. De inntok vestsiden av byen, og stormet fram over Karlsbroen for å innta også den østre siden, men nå ble de stoppet ved brotårnet. Byens borgere klarte å forsvare det i ukevis, helt til freden kom i oktober 1648. Brotårnet viste seg å være uinntakelig når det ble forsvart på en klok måte. På tilsvarende vis er dåpen et sikkert feste for kristenlivet, forutsatt at vi lever opp til den i tro på Jesus.

Det vestre brofestet har et mindre tårn som har to spir. Da Nikolaskirken skulle bygges i første halvdel av 1700-tallet på vestsiden av elva, gjorde arkitekten det slik at den kirken også fikk to spir, slik at når vi ser fra broen mot brotårnet, kan vi se den nye kirkens to spir mellom brotårnets to spir. Til sammen blir det da fire spir som på en fin rekke alle peker mot himmelen, noe som er et fint symbol på det evige livet som er målet for livsreisen. Dessuten vet vi at når vi har kommet over broen, så er ikke veien lang oppover gatene og trappene til Vituskatedralen, som minner oss om Guds rike både ved mosaikken av dommens dag på utsiden, og ved kapellet som er bygget som det himmelske Jerusalem på innsiden.

6: ET USEDVANLIG FOLKELIV

Jeg vandret over Karlsbroen seks ganger i løpet av to døgn, til ulike tider av døgnet. Det folkelivet som til enhver tid utfolder seg der, kommer jeg aldri til å glemme. Det har mange sider som kan bringe tankene hen på den livsreisen alle kristne foretar over himmelbroen.

Det er alltid fullt av folk på broen, sikkert opp mot tusen samtidig, slik at vi hele tiden kan høre stemmer på mange ulike språk. Det kan minne oss om at den kristne kirke finnes i alle land over hele verden, slik at vi er en stor flokk av søsken som vandrer over den samme himmelbroen.

Når det er så fullt av folk, må vi ta hensyn til hverandre. De som går sammen må passe godt på hverandre slik at man ikke mister kontakten med hverandre i vrimmelen. Hele tiden må man også se seg for, slik at man ikke dulter borti andre eller kommer i veien for dem. Slik er det i den virkelige livsreisen også: Det er viktig å holde sammen med våre, slik at vi kan støtte hverandre, og det er viktig å ta hensyn til alle vi møter underveis.

Det er mest stemningsfullt å vandre over broen på kveldstid når det er mørkt. Da kan vi på vestsiden se at hele borgen på fjellet er badet i flomlys, slik at den lyser opp i mørket, og tårnene på Vituskatedralen synes svært godt. Det kan minne oss om at uansett hvor mørkt det måtte bli i livet vårt, så kan håpet om målet i det evige liv lyse mot oss og gi oss trøst og håp!

Midt på dagen kan det være stemningsfullt her, for da står det mange musikanter på ulike steder. Det kan være sangere som synger til eget akkompagnement, det kan være fiolin-spillere, eller det kan være en jazzgruppe. Kulturlivet blomstrer. Det finnes også mange boder der man kan kjøpe perler og pynt av ulikt slag, slik at man kan pynte seg opp. Slik er det i den åndelige livsreisen også. Kulturlivet skal nytes også av kristne. Det er derfor kristne har skapt så mye vakker musikk, og pyntet kirkene på så vakre måter.

Flere steder på broen har ulike portrettegnere sine stasjoner. For en rimelig penge kan man sette seg ned en snau halvtime og kjøpe et portrett av seg selv. Noen legger vekt på å gi portrettet en humoristisk tone, andre tegner mer naturtro. Det er bare å velge det man liker. Dette kan minne oss om noe som er viktig også på den åndelige livsreisen: Du og jeg er verdifulle! Vi er verdt et portrett. Vi er så unike hver for oss at ingen kan erstatte oss. Vi er skapt av Gud, og han elsker oss akkurat som vi er.

Jeg så bare et eneste unntak fra at broen var stengt for biltrafikk. Nesten hver eneste gang vi var på broen, kunne vi se søppelbilen smyge seg sakte fram mellom folket, for å tømme de utallige søppelbøttene som var plassert på broen. På den måten kunne de holde broen noenlunde ren hele tiden. Det kan minne oss om at annet forhold ved den kristne livsreisen: Hver eneste dag kan vi be om Guds tilgivelse for de syndene vi gjør, slik at vi stadig kan renses og slippe å plages av skyldfølelse hele tiden.

Jeg vet ikke av noen andre broer som kan overgå det folkelivet som finner sted på Karlsbroen. Men jeg vet om en himmelbro som har et folkeliv som overgår den på alle vis.

7: TRE USEDVANLIGE KALL

De fleste av Prahas innbyggere bodde i gammel tid i Gamlebyen og Nybyen på østsiden av elva. Hvis de skulle komme over til Vituskatedralen, måtte de altså bruke broen. Når vi nå tolker broen som Jesu himmelbro, er det interessant å avslutte med å peke på at vi i Gamlebyen finner tre usedvanlige kall til å vandre på den broen.

Det ene kallet finner vi på byens hovedtorg, ca 500 meter fra broen. På rådhusårnet finner vi to sinnrikt utrustede klokker som har mange funksjoner. Over dem skjer det noe hver gang en ny time begynner. Da åpner det seg to luker, og *apostlene* kommer til syne en etter en mens de vandrer på rekke og rad. Når de er ferdige, drar en figur litt nedenfor på høyre side i en snor slik at ei

bjelle ringer. Det skal være en påminnelse til oss: "Husk; du er nå en time nærmere døden". Når dette skjer, er som regel torget fullt av turister. Vi er altså mange som får dette kallet: De tolv apostlene var de første til å benytte seg av den himmelbroen Jesus skaffet oss. De gikk foran, nå kalles vi til å følge etter, for det er som den klingende bjellen minner oss om: Vi skal også dø en gang, og da er det godt for oss om vi kan se fram til å komme til Guds evige rike.

Det *andre kallet* kan vi finne ved å gå inn i det store klosteranlegget Klementinum bare 200 meter fra broen. Der kan vi få en guidet omvisning som starter i *Speillkapellet* som er bygget med et helt spesielt særtrekk. Midtgangen har en steinornamentikk som minner om en stjernehimmel. I taket over er det store speil. Det betyr at når vi står i midtgangen og ser opp mot speilene i taket, ser det ut som om vi befinner oss i stjernehimmen! Dermed minnes vi om hva som er målet for livet vårt: Å komme til det evige Guds rike i himmelen.

Det *tredje kallet* kan vi komme på nært hold av dersom vi blir med den guidede omvisningen helt opp i det *astronomiske tårnet* i Klementinum. Det er sinnrikt innredet slik at sollyset slipper til i en strime som forflytter seg langs en akse på innsiden. En gang hvert døgn når lysstrålen fram til et bestemt punkt på en meridianstav, og da er klokken 12. I tidsrommet 1891 – 1911 hadde man en spesiell skikk med at tre hendelser nå fulgte på rekke og rad: Det ble heist et flagg fra toppen av tårnet. Dette ble observert fra borgen på andre siden av elva, og kanonskudd ble avfyrt derfra. Disse skuddene ble hørt av folk som stod parat i byens kirker, og dermed begynte kirkeklokkene å kime mange steder i Praha!

En slik skikk kan minne oss om at livsvandringen starter i Gamlebyen der folket bor, at den fortsetter mot himmelborgen der himmelkatedralen ligger, og at alle kirker på jorden tilbyr oss den hjelpen vi trenger på reisen. Dette kallet lød midt på dagen, på den lyseste tiden av døgnet, som en understrekning av at det målet vi er på vei mot, det er det lyseste og fineste som vi kan tenke oss å oppleve.

Avslutning: Tre x tre x tre kall

I dette heftet har det lydt mange ulike kall til kristen tro og kristent liv fra tre av de viktigste byene i Europa. Til sammen har det blitt $3 \times 3 \times 3$ kall, altså 27 kall til sammen:

- Kallene fra London har villet ha oss til å se kristentroens verdensvide betydning.
- Kallene fra Roma har villet ha oss til å se hvor avgjørende påskebudskapet er for oss.
- Kallene fra Praha har villet lokke oss til å gå over himmelbroen.

Den som har lest noen av avsnittene i heftet, har hørt kallene. Da er det store spørsmålet: Har vi hørt dem på en slik måte at vi ønsker å leve som kristne slik at vi blir med over den himmelbroen Jesus har gitt oss i gave?

Litteratur og lenker

Den som vil vite mer om de ulike stedene, kan ha god nytte av å slå opp på *Wikipedia*. Her er artiklene noen ganger svært opplysende og utfyllende.

Når det gjelder små reisehåndbøker i lommeformat, er det mange muligheter. Selv har jeg hatt glede av å bruke disse:

- *Topp ti London. Gyldendals topp 10 Reiseguiden*. 2010-utgave.
- N.J.Riedl og P.Møller: *Roma. Historiske vandringer*. Verbum 2001
- *Gatelangs Praha*. Aschehoug reise guider 2011

Når det gjelder bøker som gir innføring i historie og kulturliv i de ulike byene, finnes det svært inspirerende bøker å lese seg opp på. Selv har jeg prioritert å lese ei slik bok før jeg drar på turen, og jeg kan sterkt anbefale disse:

- Richard Hermann: *Mine gleders by: London gjennom 2000 år*. Nyoppretrykk 1996. (Er også gratis tilgjengelig for norske IP-adresser på Bibsys, søketjenesten Oria)
- Trond Berg Eriksen: *Roma. Verdensteater og kulturresevat*. Kagge 2009
- Elsbeth Wessel: *Praha/Prag. Den gylne by*. Syppress forlag/Oslo 2005

FOTO

De fleste foto er mine egne, mens noen foto fra Roma er hentet fra fritt tilgjengelige foto på internett.

s. 49 *Mitraalteret*: "Mithraeum San Clemente Rom" by Ice Boy Tell - Own work. Licensed under CC BY-SA 3.0
via Wikimedia Commons

s. 52 *Il Gezu-taket*: By Georges Jansoone (JoJan) - artwork by Giovanni Battista Gaulli (Own work) [CC BY 3.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0>) or Public domain],
via Wikimedia Commons

s. 59 *Pantheon*: "Pantheon-panini" by Giovanni Paolo Panini - upload to English wikipedia by 19.05.2004. Licensed under Public Domain
via Wikimedia Commons

Foto s. 75: Ragnhild H. Morland

Mange kristne drar til Jerusalem og Det hellige land for å bli styrket i troen. Der blir vi kjent med røttene for kristen tro. Det går også an å reise som turist til andre storbyer i Europa og oppnå noe tilsvarende. Der kan vi bli kjent med noen av de sporene kristen tro har satt i vår verdensdel. I dette heftet tar sokneprest Kjell Arne Morland i Melhus oss med til tre slike byer:

Et besøk i den tidligere verdenshovedstaden London, kan gi oss fine påminnelser om kristendommens verdensvide betydning.

Et besøk i kirkehovedstaden Roma, kan gi oss mange fine ettertanker til påsketidens budskap.

Et besøk i Praha, byen i Europas hjerte, kan gi oss mange ettertanker om hva Guds himmelbro kan bety for oss.

De som har vært i disse byene vil kunne nikke gjenkjennende til det som står skrevet, mens andre kanskje får lyst til å dra dit for å oppleve noe av den inspirasjonen et turistbesøk kan gi. Den første gruppen får her hjelp til å mimre på en oppbyggelig måte, mens den siste gruppen kan finne fram igjen heftet når de en gang måtte finne på å dra til en av disse byene.